

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра полоністики і перекладу

На правах рукопису

ДУДАЙ КАРІНА ОЛЕКСАНДРІВНА

**ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ПЕРЕКЛАДУ ПОЛЬСЬКОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛАХ ВИДАННЯ «GAZETA
WYBORCZA»)**

Спеціальність: 035 Філологія

Освітньо-професійна програма: Мова та література (польська). Переклад

Робота на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Науковий керівник:

ЯРУЧИК ВІКТОР ПАВЛОВИЧ,

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри української літератури

Волинського національного університету

імені Лесі Українки

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № ____

засідання кафедри полоністики і перекладу

від _____ 2024 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Сухарева С.В.

ЛУЦЬК – 2024

Анотація

Дудай К. О. Лексико-стилістичні та граматичні особливості перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою (на матеріалах видання «Gazeta Wyborcza»).

Магістерська дипломна робота присвячена визначенню лексико-стилістичних і граматичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою. Для успішного досягнення поставленої мети, у теоретичному розділі розглянуто основи дослідження особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою, а саме: визначено сутність поняття «переклад», його класифікації; виявлено основні характеристики публіцистичних текстів; розглянуто особливості перекладу публіцистичних текстів. У практичних розділах проведено практичне дослідження особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою, зокрема: виконано аналіз лексико-стилістичних особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою; визначено специфічні граматичні риси перекладу польськомовних публіцистичних текстів; здійснено кількісний аналіз виявлених лексико-стилістичних та граматичних особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою, а також проаналізовано перекладацькі трансформації польськомовних публіцистичних текстів українською мовою (на матеріалах видання «Gazeta Wyborcza»). За результатами дослідження виконано порівняльний аналіз перекладацьких трансформацій лексико-стилістичних та граматичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше проведене комплексне дослідження лексико-стилістичних і граматичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою на матеріалах видання «Gazeta Wyborcza». Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що отримані результати будуть сприяти удосконаленню курсів лінгвістичних дисциплін у вищій школі.

Ключові слова: переклад, публіцистичний текст, фонетичні трансформації, граматичні трансформації, лексичні трансформації.

Summary

Dudai K.O. Lexical-stylistic and grammatical features of the translation of Polish journalistic texts into Ukrainian (based on the materials of the «Gazeta Wyborcza» publication).

The master's thesis is devoted to the definition of lexical-stylistic and grammatical features of the translation of Polish journalistic texts into Ukrainian. In order to achieve the goal, in the theoretical section, the basics of the study of the peculiarities of the translation of journalistic texts into the Ukrainian language are considered, in particular: the essence of the concept of «translation» and its classification are defined; the main characteristics of journalistic texts are revealed; features of translation of journalistic texts are considered. In the practical sections, a practical study of the peculiarities of the translation of Polish journalistic texts into Ukrainian is carried out, in particular: an analysis of the lexical and stylistic peculiarities of the translation of journalistic texts into Ukrainian are performed; specific grammatical features of the translation of Polish-language journalistic texts are determined; a quantitative analysis of the identified lexical-stylistic and grammatical features of the translation of journalistic texts into Ukrainian is carried out, and translation transformations of Polish-language journalistic texts into Ukrainian were analyzed (based on the materials of the «Gazeta Wyborcza» publication). Based on the results of the research, a comparative analysis of translational transformations of lexical-stylistic and grammatical features of the translation of Polish-language journalistic texts is performed. The scientific novelty of the study lies in the fact that a comprehensive study of the lexical, stylistic and grammatical features of the translation of Polish-language journalistic texts into Ukrainian using the materials of the «Gazeta Wyborcza» publication was conducted for the first time. The practical significance of the obtained results is that the obtained results will contribute to the improvement of the courses of linguistic disciplines in higher education.

Keywords: translation, journalistic text, phonetic transformations, grammatical transformations, lexical transformations.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ...	9
1.1. Сутність поняття «переклад», його класифікації.....	9
1.2. Основні характеристики публіцистичних текстів.....	15
1.3. Особливості перекладу публіцистичних текстів.....	22
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛЬСЬКОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	30
2.1. Аналіз лексико-стилістичних особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою.....	30
2.2. Виявлення специфічних граматичних рис перекладу польськомовних публіцистичних текстів	38
2.3. Кількісний аналіз виявлених лексико-стилістичних та граматичних особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою.....	48
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПОЛЬСЬКОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛАХ ВИДАННЯ «GAZETA WYBORCZA»).....	57
3.1. Фонетичні трансформації публіцистичних текстів.....	57
3.2. Граматичні трансформації публіцистичних текстів.....	60
3.3. Лексичні трансформації публіцистичних текстів.....	65
3.4. Порівняльний аналіз перекладацьких трансформацій лексико-стилістичних та граматичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів.....	70
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми. У нинішньому суспільстві наявні дуже широкі комунікативні можливості. Усілякі події у світі майже одразу стають надбанням всієї планети за допомогою роботи засобів масової інформації. Щороку зростає роль Інтернет-видань, що забезпечують реципієнтам швидкий доступ до різних матеріалів.

Публіцистичні тексти в інтернет-ЗМІ грають значну роль у формуванні світогляду населення. Нині вони є одним зі зручних і доступних варіантів оперативного ознайомлення із тими чи іншими подіями. Для онлайн видань притаманний специфічний формат, власні особливості подачі матеріалу для читача.

У наш час публікація новин та їхній переклад здійснюється у максимально короткі терміни. Водночас, потрібно здійснити адаптацію тексту перекладу для цільової аудиторії відповідно до соціально-політичної ситуації.

При перекладі публіцистичних текстів виникають деякі складнощі, пов'язані, насамперед з реаліями, котрі є властивими для різноманітних культур та мовними проблемами, зокрема стилістичними, граматичними, лексичними.

Необхідно відзначити, що, якщо питанням перекладу як у цілому, так й англо-українському перекладу, присвячена велика кількість робіт українських вчених, то проблема особливостей польсько-українського перекладу розглянута недостатньо.

Аналіз окремих аспектів цієї проблематики фіксуємо у наукових розвідках Ю. Васейко, М. Ідзьо, І. Лисої, Н. Цьолик, Н. Трач, Л. Станіславової, Т. Павлінчук.

Відаючи належне напрацюванням згаданих вчених, необхідно зазначити, що питання виявлення граматичних і лексико-стилістичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою розкрито не достатньо, що і зумовлює актуальність теми нашої роботи.

Метою дослідження є визначення лексико-стилістичних і граматичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою.

Завдання дослідження:

- визначити сутність поняття «переклад», його класифікації;
- виявити основні характеристики публіцистичних текстів;
- розглянути особливості перекладу публіцистичних текстів;
- виконати аналіз лексико-стилістичних особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою;
- визначити специфічні граматичні риси перекладу польськомовних публіцистичних текстів;
- здійснити кількісний аналіз виявлених лексико-стилістичних та граматичних особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою;
- дослідити фонетичні трансформації публіцистичних текстів;
- вивчити граматичні трансформації публіцистичних текстів;
- проаналізувати лексичні трансформації публіцистичних текстів;
- виконати порівняльний аналіз перекладацьких трансформацій лексико-стилістичних та граматичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів.

Об'єктом дослідження є польськомовні публіцистичні тексти та їхній переклад українською мовою.

Предмет дослідження – лексико-стилістичні та граматичні особливості перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою.

Методи дослідження. У ході дослідження ми застосували такі методи, як: описово-аналітичний метод, зміст котрого полягає в критичному вивченні й аналізі науково-теоретичних джерел із проблематики дослідження; описовий метод для аналізу мовних фактів, який містить етапи збору емпіричного матеріалу, спостереження, класифікації, узагальнення, висновків; метод

лінгвістичного й перекладацького аналізу та спостереження; до того ж перекладацько-зіставний метод.

Теоретична та методологічна основа дослідження. Матеріалом для роботи стали фрагменти наукових монографій відомих вітчизняних та польських вчених, цитати із публіцистичних і наукових статей, приклади із газети «Gazeta Wyborcza». У процесі дослідження використано основні лінгвістичні методи: метод аналізу і синтезу, метод спостереження, структурний, описовий і порівняльний методи; продуктивним для даного виду роботи став зіставний метод контрастивної лінгвістики. В ході зіставлення та аналізу польськомовних публіцистичних текстів і їхніх перекладів українською мовою, визначено лексико-стилістичні і граматичні особливості, виражено думку щодо успішності перекладу та щодо можливих варіантів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше проведене комплексне дослідження лексико-стилістичних і граматичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою на матеріалах видання «Gazeta Wyborcza».

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що отримані результати будуть сприяти удосконаленню курсів лінгвістичних дисциплін у вищій школі.

Апробація результатів та публікації. Результати дослідження були використані під час виступу на Фестивалі науки (травень 2024 р.) та V Міжнародному науково-методичному семінарі "Стан і перспективи методики вивчення польської мови в закладах середньої та вищої освіти" (Луцьк - Київ - Варшава, 14-18 жовтня 2024 р.). Також опубліковано розвідки в збірниках тез за матеріалами цього семінару ("Граматичні трансформації під час перекладу публіцистичних текстів видання «Gazeta Wyborcza» на українську мову") (с. 68-72). Ще за результатами досліджень опубліковано тези ("Аналіз перекладацьких трансформацій (на матеріалі польськомовного видання «Gazeta Wyborcza»)" (с. 27-31) у Scripta manent: молодіжний науковий вісник факультету філології та журналістики: зб. наук. пр.; Вип. 11 / уклад. Л. Б. Лавринович. Луцьк: ВНУ імені

Лесі Українки, 2024.

Структура дослідження окреслена метою і завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел, що містить 59 найменувань. Загальний обсяг роботи 89 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

1.1. Сутність поняття «переклад», його класифікації

Поняття перекладу є глибоким і важливим аспектом людської комунікації, що слугує мостом між мовами та культурами.

За своєю суттю, переклад – це мистецтво і наука про передачу змісту з однієї мови на іншу зі збереженням задуму, відтінків і культурного контексту оригінального тексту. Це складний і тонкий процес, що виходить поза рамки простої дослівної заміни слів, вимагаючи глибокого розуміння як мови оригіналу, так і мови перекладу, а також культурних нюансів, закладених у них. До основоположників закордонної теорії перекладу відносяться Ю. Найда, Дж. Драйден, О. Каде, Т. Севорі, А. Нойберт, П. Ньюмарк, Ж. Мунен, Е. Карі; у вітчизняній лінгвістичній традиції можемо виокремити наступних вчених: О. Чередниченко, О. Фінкель, М. Рильський, М. Зеров, М. Новікова, В. Державин, І. Корунець, Ю. Жлуктенко, В. Карабан, Р. Зорівчак й інші. Дослідженням історії перекладу займалися Т. Шмігер, В. Копаневий, О. Кальніченко, І. Корунець, В. Подміногінний, В. Коптілов, І. Алексєєва, В. Радчук й інші. До числа сучасних закордонних теоретиків перекладу відносяться К. Хьюїтт, К. Райс, Дж. Кетфорд, М. Снелл-Горнбі, М. Хеллідей, Ш. Симон, Д. Радо, Л. Флотов й інші. Питанням комп'ютерного перекладу присвячені дослідження авторів С. Леман-Вілзіг і Дж. Хатчинс [1, с. 7].

До одного з найбільш давніх різновидів людської діяльності відноситься переклад. Його появу, як вважається, можна пояснити тим, що в один час із різноманітними мовними колективами, виникла необхідність в забезпеченні міжмовного спілкування й з'явилися перекладачі-білінгви як засіб розв'язання такої проблеми. Спершу переклад мав тільки усну форму, проте у ході розвитку й із появою писемності також доєдналися й письмові перекладачі.

Розповсюдження письмових перекладів відкрило доступ до культурних досягнень інших народів. Відповідно, переклад трансформувався в один із найбільш вагомих факторів цивілізаційного розвитку. Поняття «переклад» не можна назвати повністю однозначним, адже його можна розглядати у вигляді продукту (яким, власне, виступає перекладений текст), у вигляді процесу передачі тексту з однієї мови на іншу («перекладання»), у вигляді дисципліни і самого явища (до прикладу, «науково-технічний переклад культури», «переклад у Середні віки») [35, с. 85].

Т. Р. Кияк і А. М. Науменко зазначають, що переклад – це «відтворення форми твору (композиційних ситуацій оригінального тексту) через адекватну передачу основної інформації (як інваріантної, так й потрібної фонові), а також герменевтичних функцій останньої (котрі виражаються за допомогою стилю твору) через адекватне перетворення значень (смислів) та мовних структур на відповідних (між-)мовних рівнях засобами іншої мови» [20, с. 482].

На думку О. Я. Івасюка та О. Д. Огуя, суть перекладу (у вигляді творчого процесу) криється в «знаходженні відповідностей між різнотипними категоріями тексту перекладу й оригіналу» [15, с. 159].

Суть поняття «переклад» стосується процесу перетворення письмових або усних слів з однієї мови на іншу, зберігаючи при цьому те саме значення, зміст і повідомлення. Він включає в себе взяття оригінального тексту (на мові оригіналу) і передачу його іншою мовою (тобто, мовою перекладу), яка має іншу граматичну структуру, словниковий запас і культурне підґрунтя [58].

Згідно з І. В. Рибалко, переклад належить до одного із найбільш вагомих шляхів взаємодії національних культур, є способом міжкультурної комунікації. Під перекласти розуміється точно, змістовно висловити засобами однієї мови те, що вже зафіксовано засобами іншої мови у нерозривній єдності форми та змісту. Правильний переклад передає зміст оригіналу, стиль останнього, водночас відповідає усім нормам літературної мови. Процес перекладу представляє не тільки заміну одиниць однієї мови одиницями іншої мови, це в першу чергу є складним процесом із рядом складнощів, котрі потрібно подолати спеціалісту

зادля того, аби правильно перекласти тексти документів. Задля якісного перекладу вагомою є термінологічна підготовка [36, с. 14].

Сутність перекладу полягає в прагненні до ефективної комунікації через мовні кордони. Він передбачає не тільки передачу слів, але й передачу ідей, емоцій та культурних нюансів. Кваліфікований перекладач виступає в ролі посередника, працюючи над тим, щоб суть оригінального повідомлення була точно передана новій аудиторії. Таким чином, переклад сприяє обміну знаннями, літературою, наукою та формами культурного самовираження, сприяючи створенню багатшого та взаємопов'язаного глобального суспільства [55].

Одним із викликів, притаманних перекладу, є суб'єктивність мови, притаманна їй. Слова можуть мати різні конотації, культурний підтекст і відтінки значення в різних мовах. Успішний переклад вимагає не тільки знання мови, проте й глибокого розуміння культурного контексту, в котрому знаходиться текст. Кваліфікований перекладач повинен орієнтуватися в тонкощах мови та культури, приймаючи продумані рішення, щоб точно передати задум. Переклад не є універсальним процесом; він варіюється залежно від типу тексту, цільової аудиторії та мети комунікації. Художній переклад, наприклад, передбачає майстерність передачі стилю та голосу автора, тоді як технічний переклад вимагає точності та ясності для точної передачі інформації. Кожен вид перекладу вимагає унікального набору навичок і глибокого розуміння нюансів у відповідних галузях. Крім того, з розвитком технологій поняття перекладу набуло нових вимірів. Інструменти машинного перекладу, що працюють на основі штучного інтелекту, стають дедалі досконалішими, забезпечуючи швидкий та ефективний переклад. Однак, їм часто бракує розуміння нюансів і культурної чутливості, які притаманні перекладачам-людям. Суть перекладу полягає в балансуванні між технологічними досягненнями та незамінною людською участю [52, с. 33].

По суті, переклад – це двосторонній процес між мовами та культурами, що вимагає тонкого балансу між мовними знаннями, культурною обізнаністю та глибоким розумінням тонкощів комунікації. Саме завдяки мистецтву і науці

перекладу світ стає доступнішим, з'являється можливість почути різноманітні думки, а сукупність людських знань і самовираження сплітається воедино через мовні та культурні кордони [54].

Як стверджує І. В. Рибалко, «головне завдання будь-якого перекладу полягає у тому, аби ознайомити слухача чи читача, котрий не володіє мовою оригіналу, із деяким усним висловлюванням чи текстом, відтвореним цією мовою. Перекладання представляє процес, у ході якого усне висловлювання чи текст, які виражені однією мовою (тобто, мовою оригіналу), відтворюються іншою (тобто, мовою перекладу). Переклад виступає результатом зазначеного процесу, іншими словами, новим усним висловлюванням чи текстом, відтвореним мовою перекладу. Процесом перекладання охоплюються наступні етапи:

- 1) слухове або зорове сприйняття інформації чужою мовою, усвідомлення змісту останньої;
- 2) аналіз інформації мовою оригіналу та синтез рідною мовою;
- 3) відтворення змісту рідною мовою» [36, с. 87].

Загальна теорія перекладу представляє складову лінгвістичної теорії перекладу, паралельно із частковими теоріями перекладу, які досліджують лінгвістичні аспекти перекладу із однієї мови на іншу, і спеціальними теоріями перекладу, які розкривають особливості процесу перекладу текстів різних жанрів та типів, до того ж й вплив на характер згаданого процесу мовних форм й умов його здійснення [58]. Переклад – це потужний інструмент, який уможлиблює комунікацію між мовами та культурами. Це одночасно і складний вид діяльності, і цінний продукт, кожен зі своїми унікальними характеристиками, а також значенням.

Переклад як вид діяльності – це динамічний і творчий процес. Він включає в себе інтерпретацію та передачу значення і тонкощів вихідного тексту або мовлення іншою мовою. Перекладачі діють як посередники, ретельно орієнтуючись у тонкощах мови та культури, щоб передати повідомлення природно та ефективно. Якщо розглядати переклад як діяльність, то він є

динамічним і творчим процесом. Він передбачає вибір та інтерпретацію, а також вимагає від перекладача бути посередником між різними мовами та культурами. Завдання перекладача криється в тому, щоб передати зміст і нюанси вихідного тексту або мовлення у спосіб, який є природним і ефективним у мові перекладу. Вказане часто передбачає певну адаптацію, оскільки дослівний переклад не завжди може бути найбільш точним або доречним [57].

Результатом процесу перекладу є продукт. Це може бути письмовий документ, транскрибована промова або відео з субтитрами, серед інших форматів. Якість перекладацького продукту має першорядне значення і відображає майстерність, досвід і увагу до деталей перекладача. Хороший продукт перекладу повинен бути точним, зрозумілим і природно звучати мовою перекладу, точно передавати зміст і нюанси вихідного тексту [52].

Ключовим в перекладі є те, що останній повинен бути еквівалентним чи адекватним. У ході перекладу першочергову увагу необхідно звертати на саме джерело інформації і її отримувачів, для котрих призначено повідомлення, їх особливості сприйняття, знання й інші аспекти міжмовної комунікації, що можуть здійснювати вплив на результат перекладу. За формою розрізняють: письмовий та усний переклад. До того ж, наявний машинний переклад. Усні переклади поділяють на такі види:

1) послідовний переклад – під яким розуміється такий вид перекладу, за якого перекладач здійснює передавання прослуханого тексту абзацами, фразами чи частинами, при цьому мовець робить паузи задля того, аби лінгвіст переклав те, що було сказано;

2) синхронний переклад – під яким розуміється такий вид перекладу, який відрізняється від вищезазначеного тим, що при послідовному перекладі у перекладача наявний час на осмислення почутого та формулювання фраз, тоді як відповідно до вказаного виду перекладу, останній працює у режимі цейтноту, переклад відбувається разом з мовленням;

3) паралельний переклад – під яким розуміється такий вид перекладу, який відрізняється від обидвох вищезазначених тим, що останні мають одну

направленість з однієї мови в іншу, тоді як вході цього виду перекладу, перекладач спершу перекладає вихідну мову на мову перекладу, а згодом те ж саме, проте вже навпаки [18; 23; 27].

За винятком згаданих видів перекладу, існує ще 2 типи перекладів, котрі прийнято виділяти окремо:

- письмово-усний переклад – це такий процес, коли перекладач читає текст однією мовою та вголос його перекладає на іншу;
- усно-письмовий переклад – це письмовий переклад почутого (найбільш часто згаданий тип перекладів використовується під час навчання, у вигляді вправи чи записуваного перекладу аудіозапису) [28, с. 18].

Письмовий переклад представляє перевираження письмового тексту, який був створений однією мовою, в письмовий текст іншою [8]. Відповідно до Н. В. Дячук, розрізняються 3 різновиди письмового перекладу: «науково-технічний – переклад текстів, насичених термінологією; суспільно-політичний – переклад текстів, насичених кліше і штампами, кількість котрих є особливо великою в газетних матеріалах; художній – переклад текстів, насичених образними виразами, тропами» [11, с. 50]. Представлена класифікація видів перекладу у певному сенсі є формальною.

Фахові перекладачі спроможні працювати із будь-якими видами перекладів, проте задля того, аби не тільки цілком передати зміст джерела, але і врахувати велику кількість нюансів, потрібно усвідомлювати специфіку та вміти відобразити останню у перекладеному тексті. До прикладу, виконати дослівний переклад вірша зможе майже будь-який перекладач, однак задля того, аби віддзеркалити сенс, передати те, що волів висловити поет, тим паче зробити готовий текст не менш хорошим поетичним твором, аніж оригінал, необхідна наявність поетичного таланту. Таким чином, справжні фахівці спеціалізуються на певних конкретних типах текстів, котрі можливо поділити на декілька ключових груп: суспільно-публіцистичний переклад; науково-технічний переклад; художній переклад [22, с. 112].

Відповідно до жанрово-стилістичної приналежності тексту О. П. Гуз пропонує виокремлювати: художній та інформативний, чи спеціальний (зокрема, переклад релігійних текстів, офіційно-діловий, газетно-публіцистичний, науково-технічний тощо) переклад. Науковець вважає, що відповідно до сфери спілкування можна виділити: побутовий, художній, політичний, науковий, технічний, юридичний, релігійний, а також інші типи перекладу [10, с. 56].

Суспільно-політичний переклад представляє такий переклад, котрий різниться від усіх інших видів перекладу щонайменше через те, що в такого роду текстах поєднується наукова інформація з інформацією інформаційно-пропагандистського спрямування. До того ж, у публіцистичних текстах, на відмінну від художніх, які мають зв'язок із громадськими рухами чи політикою, застосовуються мовні штампи. Найбільш часто перекладати потрібно виступи на телебаченні та радіо, а також суспільно-політичні документи, газети, журнали [38, с. 304]. Основною функцією згаданих публіцистичних перекладів є інформаційна функція. Початкові тексти водночас можуть мати на меті вплив на публіку, виконувати завдання, спрямовані на формування громадської думки. Задля того, аби на відповідному рівні здійснювати згаданий вид перекладу, необхідна наявність суспільно-політичних знань, розуміння процесів та ситуації, у котрій вони сказані чи написані.

Ми розглянули головні види перекладу, проте є й ті, що не були згадані, до прикладу, переклади усного побутового мовлення чи релігійних текстів.

Таким чином, можемо узагальнити, що переклад є комплексною багатогранною діяльністю. Різні науки можуть вивчати окремі аспекти згаданої діяльності.

1.2. Основні характеристики публіцистичних текстів

У сучасному світі наслідком глобалізаційних процесів виступає швидкий, оперативний обмін інформацією, ознайомлення із подіями світового масштабу.

Відповідно до згаданих умов, чималого значення набувають засоби масової інформації публіцистичні тексти у вигляді продукту діяльності останніх.

В перекладі з латинської мови дієслово «publicare» дослівно означає «пояснити всенародно, оприлюднити» чи «зробити спільним надбанням, відкрити для всіх». Якраз від цього слова й походить термін публіцистика. Так, відповідно до найбільш узагальненого вигляду, під публіцистикою мається на увазі особливий тип літературних творів, у котрих показуються, трактуються актуальні питання суспільно-політичного життя, до того ж й порушуються моральні проблеми [45, с. 708]. Водночас, предмет публіцистики – життя в суспільстві, культура, економіка, політика, екологія – усі ті аспекти, із котрими людина перетинається в повсякденному житті.

Також цікавим є те, що публіцистику ще називають, свого роду, літописом нинішнього часу, що можна пояснити тим, що остання висвітлює найбільш вагомі питання суспільства: морально-етичні, політичні, економічні, соціальні, філософські, побутові. Її вектор уваги спрямований до питань мистецтва, культури, виховання і т. д. Тематика публіцистики є безмежною, подібно до її жанрової різноманітності. З-поміж вчених відсутня одностайність стосовно окреслення поняття «публіцистичний текст»: одні називають публіцистичними тексти суспільно-політичної тематики, інші – гострополемічні твори, треті – написані в аналітичних жанрах, четверті – масово-політичні тексти тощо. О. А. Щепка зазначає, що публіцистичний текст, який є багатоаспектним явищем, можливо інтерпретувати, по-перше, у вигляді тексту відповідно до класичного розуміння; по-друге, у вигляді особливого типу тексту, який відрізняється від інших (художніх, наукових тощо); по-третє, у вигляді засобу масової комунікації; по-четверте, у вигляді продукту масової комунікації [48, с. 104].

З вказаного вище випливає, що публіцистичним текстом є зв'язний текст, котрий визначає актуальні суспільно-політичні події, разом із «соціокультурними, прагматичними, екстралінгвістичними й іншими факторами» [34, с. 105].

Для публіцистичних текстів притаманний публіцистичний стиль. Згаданий стиль ділять на підстилі: газетний, науково-популярний, радіомовлення, телебачення й інші. Як вважає В. Михайленко, публіцистичний стиль є «стилем ЗМІ, тобто мережі Інтернет, газет, телебачення, громадсько-пропагандистських видань, радіо, журналів». При формуванні громадської думки, дебатів або обговорення суспільно-політичних ідей, політичної пропаганди та сприяння розвитку суспільства – без нього обійтись неможливо. Таким чином, згаданий стиль одразу «розрахований на великі маси та, більш того, на кожного громадянина окремо» [29, с. 115].

До того ж, публіцистичний стиль є ще й також журнально-публіцистичним, оскільки публіцистичні твори друкуються здебільшого у журналах і газетах, які адресовані масовому читачеві [44, с. 75]. Окрім того, згаданий стиль представлений у публічних виступах на телебаченні, радіо, у спічах політичних діячів на з'їздах, мітингах, зборах (у цьому випадку – в усній формі).

Г. П. Калантаєвська вважає, що публіцистика впливає на суспільну свідомість, на формування громадської позиції й думку окремої людини. Характерними для публіцистики є «динаміка, гнучкість, активність, суттєвий вплив на особистість, більш того як формувальний, так й руйнівний» [17, с. 8-9].

Публіцистика неодмінно ґрунтується на реальних фактах. В останній може мати місце авторський домисел, однак лише у рамках достеменно відомих реальних фактів. У публіцистичному творі одразу можливо побачити авторську позицію. У цьому випадку авторське начало знаходить свій прояв у вигляді певної естетичної й ідеологічної концепції. «Як авторський задум, так і авторська позиція, та введення його до складу дійових осіб концентруються в образі автора публіцистичного твору» [12, с. 33].

Найбільш вдало специфіку публіцистичного стилю, котрий впливає на його переклад, розкривають його ознаки. Отже, відповідно до думки Н. В. Третьяка, до таких специфічних ознак публіцистичного стилю можливо віднести: інформаційність; «націленість на новизну; динамічність; актуалізація

сучасності; морально-етична, політична, суспільна оцінка того, щодо чого мовиться або пишеться; переконливість; поєднання образності та логізації мовного вираження, що, зі свого боку, нагадує близькість публіцистичного стилю до наукового і художнього; доступність, емоційність і простота; декларативність; документально-фактологічна точність; поєднаність експресії та стандарту; авторська пристрасть; закличність» [43, с. 329].

До однієї із вагомих особливостей медійних текстів майже усіх жанрів відноситься поєднання у них елементів повідомлення та впливу. Хоча до основної функції масової комунікації прийнято відносити передачу інформації, така передача доволі рідко буває абсолютно нейтральною, іншими словами, повністю вільною від елементів впливу на аудиторію. В більшій частині випадків передача інформації супроводжується прямим чи завуальованим виразом оцінки, мовними засобами і мовними прийомами, які спонукають аудиторію до деякої реакції на інформацію, яка була передана засобами привернення уваги до інформації чи до точки зору, котра виражається у повідомленні. Спеціаліст з перекладу має вміти помічати та адекватно передати співвідношення власне інформації і експресивних засобів у перекладі останньої. Публіцистичні тексти створені таким чином, аби привернути увагу читацької аудиторії і викликати її зацікавленість. «Переслідуючи мету інформування населення, журналісти часто вдаються до надто експресивних засобів, надаючи словам деяких значень і впливаючи на сам процес сприймання повідомлень в читачів. Таким чином, інформативно-маніпулятивні риси публіцистичних текстів проявляються у лексико-граматичних й стилістичних мовних засобах» [24, с. 149].

З-поміж власне мовних та стильових особливостей мови засобів масової інформації, сукупність котрих відрізняє її від мови інших функціональних стилів, можливо назвати високий ступінь стандартизації застосовуваних засобів: великий відсоток клішованих та стійких виразів, різноманітні журналістські штампи, лексикалізовані метафори, стандартні терміни та назви тощо (така особливість є властивою для новинних матеріалів і віддзеркалює прагнення їх авторів створити враження абсолютної об'єктивності та неупередженості).

Відтак, для інформаційних повідомлень засобів масової інформації характерними є наступні словосполучення: порядок денний; офіційний візит; зустріч на вищому рівні; плідна співпраця; двостороння угода; мирні переговори тощо. Окрім того, сучасному медіадискурсу характерна доволі висока експресивність, у результаті чого відбувається модифікація чи ж і, навіть, трансформація значення лінгвістичних елементів, внаслідок чого формуються нові текстові смисли в особливості в умовах політологічної комунікації. Правильне розуміння публіцистичного тексту часто утруднене у зв'язку з набуття окремими лінгвістичними елементами полісемантичності, зумовленої особливостями медіапростору у глобальному світі, в особливості в умовах, коли швидко розповсюджуються вигадані новини, які здійснюють вплив на світосприйняття великої кількості людей в різних країнах [47, с. 59].

Так, особливість публіцистичного стилю полягає у висловлюваннях, що характеризується високою експресивністю. Таким чином, за допомогою різноманітних образотворче-виразних засобів досягаються експресивність та образність, причому «найхарактернішими є метафора, метонімія, епітет». Крім цього, характерним для публіцистичного стилю є «вживання доступних для розуміння образів» [9, с. 29].

Крім того, експресивність в публіцистичному стилі реалізується за допомогою «синтаксичних прийомів, таких як інверсія, паралелізм, анафора». Експресивність публіцистичного стилю зумовлює оціночність, що виражається у використанні прикметників та іменників з емоційно-оцінною конотацією, у доборі та перетворенні фразеологізмів. Публіцистичному стилю властиве використання неологізмів та okazіоналізмів з метою створення «ефекту новизни». На лексичному рівні характерне використання різних лексичних пластів, зустрічається нейтральна лексика, книжкова, у тому числі термінологія, а також розмовна [29, с. 117].

Упродовж останніх років мова засобів масової інформації допускає застосування сленгової, жаргонної, розмовної та навіть ненормативної лексики, котра застосовується задля висловлення певного ставлення (до прикладу,

іронічного) автора матеріалу, задля створення певного образу та стилістичного (наприклад, гумористичного) ефекту, до того ж й для епатажу аудиторії та залучення певної категорії читачів [29, с. 119]. Наприклад: «Оскільки на політиків мені щиро наплювати, скажу про суспільство». Мова ЗМІ насичена найрізноманітнішими реаліями (громадського, політичного та культурного життя), алюзіями (до літератури, історії, кіно тощо) і цитатами. Наприклад: всеукраїнський перепис населення; жителі Житомира; панельні будинки; хрущовки; Українська академія наук; маршрутне таксі; комунальна квартира; самвидав тощо. Широко використовується образна фразеологія і ідіоматична лексика (як літературна, так й розмовна), зокрема «деформовані» ідіоми, гра слів, каламбури, прислів'я і приказки (часто також в «деформованому» вигляді), наприклад: «Від всюдисущих папараці такого шила не сховаєш».

Текст – найважливіший елемент медіаповідомлення (крім тексту воно може включати малюнки, фотографії, відео тощо). Мовні засоби виразності, які використовуються в медіатекстах можуть бути фонетичними, лексичним і стилістичними. До фонетичних відноситься алітерація, асонанс. Велику групу представляють лексичні засоби виразності, інакше такі засоби ще називають тропами. До них відносять епітет, метафору, порівняння, іронію, уособлення, гіперболу, літоту, перифраз, вживання в тексті архаїзмів, жаргонізмів, діалектизмів і фразеологічних одиниць (ідіом) тощо [5]. До групи стилістичних фігур входять такі прийоми, як анафора, епіфора, лексичний повтор (композиційний стик), антитеза, градація, інверсія, паралелізм, еліпсис, парцеляція, риторичне питання, риторичний вигук і риторичне звернення, багатосполучниковість (полісиндетон), безсполучниковість (асиндетон), замовчування і оксюморон [16, с. 97].

Якщо зіставляти стилістичні ресурси різних рівнів мови, то саме синтаксис (стилістичні фігури) і лексика (тропи) представляють основну базу стилістики. Згадана група виразних засобів надає словам не властиве для останніх значення, мова не втрачає ясності, навіть навпаки – збільшує її. У медіатекстах найбільш часто вживаються такі тропи, як метафора, гіпербола, літота, епітет, порівняння,

уособлення, алегорія і деякі інші мовні звороти. «Виразні засоби або фігури мовлення не створюють образів, а підвищують виразність мови та підсилюють емоційність останньої за допомогою особливих синтаксичних побудов, таких як: анафора, епіфора, антитеза, градація, паралелізм, інверсія, риторичне питання» [46, с. 181].

Н. В. Глінка та О. В. Єськін зазначають, що наступні ключові риси є притаманними для публіцистичного стилю:

1) «застосування зображально-виражальних засобів мови, в тому числі засобів стилістичного синтаксису (інверсія, риторичні вигуки й питання, паралелізм повтори, побудови);

2) відбір мовних засобів, при котрому ключовим виступає зрозумілість останніх;

3) жанрова різноманітність та стилістичне використання мовних засобів, у тому числі багатозначності слова, ресурсів словотворення (авторські неологізми), емоційно-експресивної лексики;

4) синтез рис публіцистичного стилю із рисами інших стилів (зокрема, розмовного, наукового, літературно-художнього, офіційно-ділового), зумовлює різноманітність жанрів і тематики;

5) застосування суспільно-політичної фразеології та лексики, переосмислення лексики інших стилів (термінологічної лексики) для цілей публіцистики;

6) застосування мовних кліше, стереотипів, властивих цьому стилю;

7) економичність у мовних засобах, лаконічність, логічність і чіткість викладу при інформативній насиченості» [7, с. 8].

Таким чином, публіцистичний стиль виступає функціональним стилем мови, призначенням якого є інформування людей за допомогою засобів масової інформації – мережі Інтернет, газет, телебачення, радіо, журналів тощо.

Оскільки головною функцією публіцистичного стилю є формування громадської думки, то в публіцистичному тексті необхідно не лише подати інформацію, але і висвітлити останню відповідно до певних позицій, запевнити

читача у правильності таких позицій. Поєднання емоційно-експресивного забарвлення із логічністю викладу матеріалу – вагома особливість досліджуваного стилю [17, с. 113].

Таким чином, публіцистичний текст є різновидом науково-популярних текстів, котрий присвячений проблемам суспільного життя та політики. Ґрунтуючись на проведеному аналізі, особливості публіцистичного стилю можливо розділити на дві групи: екстралінгвістичні і мовні. Виокремлення екстралінгвістичних чинників у окрему групу потрібне у зв'язку із тим, що для публіцистичного стилю притаманна його направленість на вплив, іншими словами, не лише яскраво, доступно та точно інформувати читача, проте і викликати в останнього певне відношення до подій, які описуються, підштовхувати до діяльності, до необхідності зайняти деяку громадську позицію, змінити старі погляди або сформувані нові. Головними екстралінгвістичними чинниками є не тільки тип мови, вид, форма, але і сфера спілкування, специфіка медіаканалу, до того ж й особливості аудиторії, а також невербальні комунікативні засоби. Для мовних особливостей публіцистичного стилю характерне вживання оцінної лексики, котра має яскраве емоційне забарвлення, стилістичних мовних засобів, низки фразеологічних одиниць і кліше, скорочень, застосування неологізмів, іноземних слів тощо. Мова медіатекстів допускає використання таких стилістичних засобів, як гіперболи, літоти, образні порівняння, метафори, метонімія, паронімічна атракція (особливо в рекламних текстах), іносказання, евфемізми тощо (частіше характеризує авторські матеріали). Риси публіцистичного стилю, згадані вище, зумовлюють деякі особливості перекладу, котрі неодмінно має брати до уваги перекладач з досвідом.

1.3. Особливості перекладу публіцистичних текстів

Переклад публіцистичних текстів з польської на українську мову пов'язаний з кількома унікальними викликами та міркуваннями, зумовленими

мовними, культурними та контекстуальними відмінностями між двома мовами. Польська та українська мови мають багато схожих на вигляд слів завдяки спільному слов'янському корінню. Однак, ці «хибні друзі» можуть мати різні значення в кожній мові. Потрібно бути уважним, щоб уникнути неправильного перекладу, який може змінити зміст тексту.

В процесі перекладу польськомовних публіцистичних текстів необхідно зважати на деякі фактори:

- у першу чергу, до уваги потрібно брати те, на яку аудиторію буде націлений текст перекладу, скоріш за все, не вся інформація, котра розміщена у тексті оригіналу є вагомою для цільової аудиторії та в ході перекладу її варто прибрати;

- по-друге, інформація має бути доступною. Публіцистичний стиль подібний до розмовної мови, у зв'язку з чим слід оминати складні граматичні конструкції, застосовуючи вже відповідні перекладацькі трансформації. Водночас, необхідно прагнути зберегти вигляд оригінального тексту;

- по-третє, головним завданням публіцистичних текстів є донесення інформації, у зв'язку з чим перекладений текст не можна прикрашати додатковими подіями, котрі не мають жодного відношення до поданої теми, крім того, він не має містити помилок [39].

Хоча обидві мови мають відносно гнучкий порядок слів, синтаксичні структури можуть відрізнятися. Обидві мови мають сильну флексію, але специфічні закінчення та відмінювання відрізняються. Перекладачі повинні забезпечити правильну адаптацію граматичних узгоджень (таких як відмінок, рід і число). Історичні та політичні відносини між Польщею та Україною є складними та іноді суперечливими. Перекладачі повинні бути чутливими до цих нюансів, особливо коли мова йде щодо тем, які зачіпають історичні події, національну ідентичність або політичні питання [16].

Ідіоматичні вирази часто не перекладаються безпосередньо і потребують культурної адаптації. Польська ідіома може мати інший еквівалент в українській мові, або її потрібно замінити більш зрозумілою фразою, щоб передати потрібне

значення. Польську ідіому «*mieć muchy w nosie*» (дослівно «мати мух у носі», що означає бути в поганому настрої) можна перекласти українською «бути в поганому настрої», щоб передати той самий зміст, не заплутавши, при цьому, читача.

У журналістських текстах часто використовуються яскраві, лаконічні заголовки. Перекладачі повинні дотримуватися балансу між вірністю оригінальному тексту та необхідністю створювати привабливі та зрозумілі заголовки, які будуть сприйматися українською мовою. Статті можуть містити посилання на специфічний культурний, географічний або політичний контекст, знайомий польським читачам. Перекладачі повинні вирішити, чи зберігати, адаптувати або пояснювати ці посилання для української аудиторії. Очікування цільової аудиторії щодо стилю, оформлення та змісту можуть відрізнятися. Польський журналістський стиль може бути більш або менш формальним, ніж його український аналог, і адаптація тексту до цих очікувань має вирішальне значення [53, с. 112].

Перекладачі публіцистичних текстів також повинні діяти як фактчекери та перевіряти точність інформації, особливо коли мова йде про репортажі новин або політичні статті. Вказане додає додатковий рівень відповідальності та етичних міркувань до процесу перекладу. Журналістика часто працює в стислі терміни, і перекладачам, які працюють із журналістськими текстами, може знадобитися працювати швидко та ефективно, щоб задовольнити ці вимоги. Зазначене може спричинити труднощі із забезпеченням точності та якості перекладу в умовах обмеженого часу [42].

Існують різноманітні стратегії перекладу, які можуть бути використані, наприклад, дослівний переклад, динамічна еквівалентність або їх поєднання. В процесі перекладу публіцистичних матеріалів вирішальне значення має баланс між вірністю вихідному тексту та його читабельністю мовою перекладу. Перекладачам може знадобитися адаптувати культурні референції, ідіоми чи гумор задля того, щоб зробити текст доступним і зрозумілим для українських читачів.

Головне завдання досягнення адекватності в процесі перекладу публіцистичних текстів з польської мови – це правильне застосування різноманітних перекладацьких трансформацій, аби якнайбільш точно передати інформацію, котру закладено в оригінальному тексті. Трансформація представляє основу більшості прийомів перекладу. В ході перекладу нерідко починає бути неможливим використати буквальний словниковий відповідник, й фахівець з перекладу вдається до перетворення внутрішньої форми слова або словосполучення чи його повної заміни, іншими словами, до перекладацької трансформації. Відповідно до О. С. Богайчук, «досягнення адекватності перекладу, на протилежності відмінностям у формальних та семантичних системах двох мов, потребує від спеціаліста з перекладу, в першу чергу, вміння здійснювати численні і якісно різноманітні міжмовні перетворення, так звані перекладацькі трансформації» [3, с. 143].

Своєю чергою І. Ю. Сіняговська вважає, що трансформація є «основою більшої частини прийомів перекладу, котра криється у зміні формальних (граматичні чи лексичні трансформації) чи семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, що є призначеною для передачі» [40, с. 90].

На сучасному етапі спеціалісти у галузі теорії перекладу до сих пір не дійшли до спільної думки що стосується самої суті поняття трансформації, чим й пояснюється значна кількість класифікацій, запропонованих науковцями, які різняться одна від одної. Залежно від характеру перетворень, Т. Павлінчук виокремлює різноманітні види трансформацій: лексико-граматичні (зокрема, це компенсація, антонімічний переклад і описовий переклад); граматичні (зокрема, це членування речення, граматичні заміни (зокрема, це заміни частин мови, форм слова, членів речення), дослівний переклад); лексичні (зокрема, це генералізація, транслітерація, конкретизація, перекладацьке транскрибування, модуляція, калькування) й інші [32, с. 45].

І. Ю. Сіняговська у власній роботі описує типи перекладацьких трансформацій та звертається до класифікацій різних науковців. До прикладу,

відповідно до однієї із таких, перетворення діляться на: «1) лексичні – конкретизація, генералізація, диференціація значень, антонімічний переклад, компенсації втрат в ході перекладу, смислового розвитку і цілісному перетворенні; 2) граматичні – заміна члена речення чи частини мови» [40, с. 87]. Також авторка розглядає класифікацію, згідно з якою трансформації поділяють на три види: «1) стилістичні – описовий переклад, компенсація, синонімічні заміни; 2) лексичні – додавання, заміни, конкретизація і генералізація; 3) граматичні представляють такі прийоми, як перебудови, перестановки, додавання, заміни та вилучення тощо» [40, с. 86].

О. В. Кривенко вказує, що кожен функціональний стиль володіє власним набором формуючих факторів, які здійснюють вплив на переклад, до того ж, слід усвідомлювати, що в процесі перекладу відбувається не просто заміна мови, проте здійснюється значна робота по виявленню культурних особливостей, особливостей авторського стилю, тимчасових традицій. Авторка стверджує, що в процесі перекладу публіцистичних текстів можливо зустріти багато лексико-граматичних та граматичних трансформацій, як-от антонімічний переклад, експлікація або описовий переклад, заміни і перестановки, зміна структури речення, членування або навпаки об'єднання речень тощо [21].

Відома вітчизняна вчена О. О. Селіванова пропонує нову, проте трохи складнішу типологію. Дослідниця поділяє фактори перекладацьких трансформацій на функціональні, котрі з'являються внаслідок відмінності культур, спроможності читачів двох народів інтерпретувати текст і системні, які формуються на підставі системних розбіжностей двох мов. Зрештою ж, перекладацькі трансформації вчена поділяє на прагматичні, формально змістові та формальні. Своєю чергою, кожен тип існує на різних мовних рівнях [37, с. 204].

Відповідно до В. Д. Бялик, виділяються граматичні, лексичні, лексико-граматичні і стилістичні перекладацькі трансформації [4, с. 107]. На думку О. Бойван, можна виділити такі типи перекладацьких трансформацій: стилістичні (нейтралізація, спеціалізація, стилістична компенсація); лексичні

(транскрипція, транслітерація, калькування); граматико-синтаксичні (поєднання речення, членування речення, граматичні заміни, зміна порядку слів); лексико-семантичні (додавання, опущення, генералізація, конкретизація, адаптація); лексико-граматичні (описовий переклад, антонімічний переклад, компенсація) [2, с. 118].

На фоні множини наявних класифікацій перекладацьких трансформацій, найбільш доречною для дослідження публіцистичних текстів як об'єкта перекладу, вважаємо класифікацію, запропоновану А. Задорожною. Авторка виділяє лексичні, лексико-граматичні та граматичні трансформації. Вчена стверджує, що лексичні трансформації можливо поділити на лексично-семантичні і формальні. До останніх відносяться зміни фонем (чи графем) мови оригіналу (далі – МО) на ближчі до них за артикуляцією та акустичними властивостями фонем або графем мови перекладу. З-поміж них фонетичні: транслітерування, транскрибування, адаптивне транскодування, змішане транскодування. Також до формальних трансформацій належить калькування [13, с. 58]. До лексико-семантичних трансформацій, А. Задорожна, слідом за В. Д. Бяликом [4, с. 109] відносить: конкретизацію, генералізацію, диференціацію та модуляцію значення [13, с. 59]. Відповідно до тверджень авторки, до лексично-граматичних трансформацій відносяться: антонімічний переклад, описовий переклад, вилучення і додавання слів, перестановка компонентів, цілісне переосмислення [13, с. 60]. До граматичних трансформацій належать: перестановка членів речення, заміна частин мови, членування та об'єднання речень [13, с. 61].

Національно-культурні відмінності різних мов проявляються фактично на всіх рівнях, проте в особливості згадане помітно на фразеологічному і лексичному рівнях. Найбільш яскраво специфіка мовної картини інокультурного комуніканта розкривається в ході застосування культурно маркованих одиниць, інакше кажучи, безеквівалентної лексики. Під безеквівалентною лексикою розуміють відсутність еквівалентної лексичної одиниці у ході перекладу з однієї мови на іншу. Згадані лексеми нерідко не є зафіксованими у словнику, проте це

не свідчить про відсутність можливості передачі останніх іншою мовою. Концепти конкретної історичної доби віддзеркалюють культурно марковані знаки. Антропоніми і топоніми є насиченими культурною інформацією. З метою забезпечення адекватного розуміння згаданих одиниць тексту цільовим читачем, спеціаліст з перекладу повинен провести дослідження усього устрою життя носіїв культури оригіналу, системи поглядів, оцінок та уявлень [26, с. 71].

До головних проблем передачі безеквівалентної лексики, котрі можна часто зустріти в ході перекладу публіцистичних текстів відносяться наступні:

1) відсутність відповідника (іншими словами, аналога, еквівалента) у мові перекладу у зв'язку із відсутністю позначуваного реалією об'єкта в носіїв даної мови;

2) потреба передати колорит – її історичне і національне забарвлення, поряд із предметним значенням безеквівалентної лексики [33, с. 12].

Науковці виокремлюють різноманітні способи перекладу безеквівалентної лексики: «наближений переклад, перекладацька транскрипція і транслітерація, трансформаційний переклад, пояснювальний чи описовий переклад, калькування; переклад реалії чи її заміна: в рамках даного способу теж виділено введення неологізму, до котрого належать семантичний неологізм, калька, освоєння, напівкалька; заміну такої реалії реаліями мови перекладу, приблизний переклад реалій (тлумачення, родо-видова заміна, пояснення, опис, функціональний аналог), до того ж контекстуальний переклад» [31, с. 252].

Варіативність перекладу польськомовних публіцистичних текстів обумовлена специфікою польської лексики [50, с. 67]. Головні граматичні труднощі, котрі з'являються в процесі перекладу польськомовних художніх творів на українську мову, полягають в тому, що спеціаліст з перекладу не має калькувати полонізми, що часто звучать подібним чином до українських слів, однак насправді не відносяться до запасу української літературної мови. Окрім того, вагомим є слідкувати за омонімами, перевіряти зміст слів, які спричиняють сумнів, не довіряючи їх звучанню, котре нерідко є доволі схожим до українського [31, с. 258].

Узагальнюючи сказане можемо підсумувати, що переклад публіцистичних текстів з польської на українську мову вимагає глибокого розуміння лінгвістичних тонкощів та культурного контексту обох мов. Перекладачі повинні оминати помилкові відповідники, коригувати синтаксис і морфологію, а також враховувати історичні та політичні нюанси. Завдяки цьому вони можуть створювати точні та цікаві переклади, які резонують з українськими читачами, зберігаючи при цьому цілісність оригінальних польських текстів.

Висновок до розділу 1

За результатами розгляду теоретичних основ дослідження особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою, узагальнимо:

1. У буквальному сенсі переклад означає перехід від тексту джерела до перекладного. У контексті нашого дослідження, будемо вважати переклад процесом передачі польськомовних публіцистичних текстів українською мовою.

2. Публіцистичний стиль є стилем ЗМІ, мається на увазі громадсько-пропагандистських видань, газет, радіо, телебачення, журналів тощо. Вказаний стиль може бути представлений як у письмовому вигляді – у нарисах: статтях та фейлетонах, так і в усному вигляді – у формі дискусій, публічних виступів, проте ще може бути відображеним у формі репортажу.

3. У наш час є багато класифікацій перекладацьких трансформацій, які запропоновані різними науковцями. Неоднорідність трактування поняття трансформацій наслідком має різну типологію останніх. Провівши огляд класифікації ряду науковців, можливо дійти висновку, що вчені мають різні погляди стосовно поділу перекладацьких трансформацій. Здійснений аналіз уможливило їх розмежування у даній роботі, для подальшого дослідження польських публіцистичних текстів на фонетичні, лексичні (лексико-семантичні та лексико-граматичні) і граматичні трансформації.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛЬСЬКОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Аналіз лексико-стилістичних особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою

Для аналізу обрано польську щоденну політичну газету «Gazeta Wyborcza» «Газета Виборча». Видання має свій сайт – «Wyborcza.pl», який публікує усі статті, які з'являються в друкованій версії газети, крім того має додатки і доповнення відсутні в паперовому варіанті. До того ж, на веб-сайті публікується додатковий контент, котрий не з'являється в друкованій газеті: інфографіки, тематично згруповані фото, відеоматеріали. В електронному виданні «Gazeta Wyborcza» матеріали публікуються згідно із наступними рубриками:

- Kraj (Країна) і Світ (Świat) – щодо подій у Польщі і за її межами;
- Opinie (Думки) – збірка журналістських оглядів, написаних працівниками редакції і позаштатними експертами;
- Kultura (Культура) – приурочений культурним заходам, інтерв'ю із митцями і культурній сфері;
- Nauka (Наука) – публікації, які підсумовують останні наукові дослідження у доступній читацькій формі;
- Sport (Спорт) – останні спортивні події;
- Zdrowie (Здоров'я) – висвітлює питання здоров'я;
- Wyborcza.biz (Виборча.биз) – присвячений економіці;
- Miasta (Міста) – новини згруповано за територіальною ознакою;
- Euro 2024 (Євро 2024) – присвячено інформації про чемпіонат з футболу [59].

Матеріалом для дослідження став корпус з 20 статей «Gazeta Wyborcza» та їхніх українських перекладів виконаних автором роботи самостійно. Статті були

відібрані таким чином, щоб охопити широкий спектр тем, включаючи політику, культуру, економіку та соціальні питання.

Складнощі, котрі з'являються в ході відтворення фразеологічних одиниць у зв'язку із потребою у збереженні цілісності образу, які останні несуть, належать до лексичних особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою. Такого роду явища як, для прикладу, контамінації і деформації фразеології теж несуть у собі деякі труднощі для спеціаліста з перекладу, котрому потрібно докладати зусиль аби не лише знайти аналог до фразеологічної одиниці в мові перекладу, але і, за можливості, відтворити зміни складу фразеологізму, котрі є в тексті оригіналу. До того ж, кліше формують складнощі для фахівця з перекладу, оскільки він повинен вміти розпізнавати такі одиниці в тексті оригіналу і мати розуміння щодо того, яким чином їх застосовувати в мові перекладу [14, с. 35].

Далі подивимось на головні лексико-семантичні особливості перекладу публіцистичних текстів українською мовою, котрі представлені наступними групами:

- 1) фразеологізми чи сталі вирази;
- 2) кліше;
- 3) власні, в тому числі топографічні назви.

Прикладом фразеологізмів чи сталих виразів можуть бути такі речення:

«Wiadomo, że jedność zawsze tworzy siłę» [59]. – *«Відомо, що сила в єдності».*

В оригінальному варіанті буквально маємо «єдність завжди породжує силу», проте українською мовою маємо сталий відповідник, котрий і застосовуємо: «сила в єдності».

«Powinniśmy nie dawać im pożywki, a jak najszybciej zamknąć wszystkie spory» [59]. – *«Ми не повинні їх годувати, а якомога швидше припинити всі суперечки».*

У цьому прикладі може бути буквальный переклад: «не давати їм поживи», але краще використати «не повинні їх годувати».

Кліше зустрічаються у публіцистичних текстах як правило дипломатичної чи офіційно-ділової спрямованості. До прикладу:

«Jeżeli uważamy za naczelną zasadę „nic o nas bez nas”, to uczestnictwo w spotkaniach i relacjach międzynarodowych, które dotyczą bezpieczeństwa w naszym regionie, ma dla nas absolutnie pierwszoplanowe znaczenie» [59]. – «Якщо ми беремо «нічого про нас без нас» за керівний принцип, участь у зустрічах і міжнародних відносинах, які стосуються безпеки в нашому регіоні, має для нас надзвичайно важливе значення».

Проведемо аналіз особливостей перекладу власних назв в публіцистичних текстах. До прикладу:

Organizacji Narodów Zjednoczonych, General Assembly, Nowy Jork, w Stanach Zjednoczonych, z Prezydentem Brazylii, panem Bolsonaro, w Warszawie, w Polsce, Rada Bezpieczeństwa [59] – Організація Об'єднаних Націй, Генеральна Асамблея, Нью-Йорк, у Сполучених штатах, з президентом Бразилії паном Болсонаро, у Варшаві, у Польщі, Рада Безпеки тощо.

Kanclerz Olaf Scholz już od tygodnia odpiera – wyrażaną subtelniej od Morawieckiego – krytykę ze strony sporej części krajów UE, w tym Francji, Włoch oraz Hiszpanii, a także części Komisji Europejskiej [59]. – Уже тиждень канцлер Олаф Шольц відбиває – висловлюючись тонше, ніж Моравецький – критику з боку значної частини країн ЄС, зокрема Франції, Італії та Іспанії, а також частини Європейської комісії.

Разом з тим, власні назви час від часу застосовуються у вузькому контексті, для прикладу:

Park narodowy obok poligonu do testowania rakiet. Co wyjątkowego jest w White Sands? [59]. – Національний парк біля ракетного полігону. Чим особливий парк «Білі піски»?

«...z Prezydentem Brazylii, panem Bolsonaro, na którego czekamy w Warszawie by odbyć wizytę dwustronną i spotkania – oficjalną wizytę w Polsce» [59]. – «...з Президентом Бразилії паном Болсонару, якого ми чекаємо у Варшаві для двостороннього візиту та зустрічей – офіційний візит до Польщі».

Необхідно зазначити, що, як правило, власні назви, на відміну від абrevіатур, не спричиняють значних складнощів при перекладі, однак спеціалісту з перекладу не варто забувати, що абrevіатури і скорочення ущільнюють інформацію публіцистичного тексту, тоді як власні назви складають його когнітивне ядро, й таким чином ці елементи тексту будуть виступати одними із домінант перекладу, тому на такі елементи необхідно звертати особливу увагу.

До головних стилістичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою належать наступні:

- 1) застосування комічних елементів;
- 2) емоційно-емфатично забарвлена лексика (зокрема, евфемізми, жаргонізми, неологізми, сленг, діалектні, розмовні вирази тощо);
- 3) застосування експресивних засобів, з-поміж котрих виокремлюють епітет, метафору, літоту, метонімію, гіперболу і порівняння.

Більш детально зупинимось на аналізі семантико-стилістичних особливостей організації публіцистичного тексту.

До важливої групи стилістичних особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою належать експресивні засоби (синекдоха, метафора, літота, метонімія, гіпербола, порівняння тощо). Для згаданих засобів у публіцистичному стилі естетичні критерії – це ясність та простота. Проте, не завжди є змога перекласти такі тропи за допомогою еквівалента. У такій ситуації можуть мати місце структурні перетворення метонімічних та метафоричних конструкцій, може використовуватися чи перестановка елементів вихідної одиниці, чи додавання/опущення [14, с.35]. До прикладу:

Гіперболізація:

«Prezydent podkreślił, że „w naszym interesie jest, aby był pokój i spokój”. – Zagrożenie militarne jest ostatnią rzeczą, jakiej Polacy by chcieli – dodał» [59]. – «Президент підкреслив, що «в наших інтересах, щоб був мир і мир». – Військова загроза – це останнє, чого хотіли б поляки, – додав він».

В польській мові лексеми «*pokój i spokój*» – абсолютні синоніми та в буквальному сенсі означають «мир», таким чином в українському варіанті потрібно застосувати одне слово двічі, що надає виразу гіперболізації.

Синекдоха:

«Gdyby Polacy byli jednością i w związku z tym razem występowali w pewnych sprawach – i politycy amerykańscy mieliby świadomość, że to polskiego człowieka to głos, które pójdą w tym albo innym kierunku – myślę, że nasza siła oddziaływania w Stanach Zjednoczonych byłaby znacznie większa, niż jest dzisiaj» [59]. – «Якби поляки були одним цілим і виступали разом в певних справах – тоді американські політики розуміли б, що це голос польської людини, котра рухатиметься в тому чи іншому напрямку – вважаю, що наш вплив у США був би вагоміший, ніж сьогодні».

Якщо асоціація, зв'язок предметів у процесі метонімічного перенесення відбувається шляхом співвідношення якісних ознак, то в синекдосі співвідносяться кількісні ознаки, «голос людини» у цьому прикладі несе змістове навантаження «голосу усієї польської спільноти». Оригінальна польська синекдоха зберігається й у перекладі українською мовою.

В більшій частині випадків, епітети зберігають структуру, семантику, стилістичну функцію у ході перекладу публіцистичних текстів українською мовою, іншими словами, вони мають конгруентні відповідники в мові перекладу. Розходження між одиницями мови оригіналу й мови перекладу можуть відбиватися в зміні семантики компонентів (семантичне перетворення), у розбіжності стилістичного статусу тропа (функціональне перетворення), граматичних форм (структурне перетворення). До того ж, в процесі перекладу деяких епітетів можливою є заміна іншим тропом [14, с.36].

Nic bardziej mylnego, ten ekstremalnie rzadki i wrażliwy ekosystem zależny jest od... wody, którą skrywa [59]. – Ніщо не може бути далшим від істини: ця надзвичайно рідкісна та тендітна екосистема залежить від ... води, яку вона приховує.

Plany niemieckiego hamulca cenowego wywołują tak duże emocje w UE, bo zazębiają się z oporem Niemiec, Holandii, Danii wobec wprowadzenia górnego pułapu cenowego na cały importowany gaz do Unii Europejskiej. [59]. – Плани німецького цінового гальма викликають такі бурхливі емоції в ЄС, тому що вони збігаються з опором Німеччини, Нідерландів і Данії введенню верхньої цінової стелі на весь газ, що імпортується до Європейського Союзу (в оригіналі «сильні емоції» перекладено епітетом «бурхливі»).

Za niedoprecyzowaną ideą takiego pułapu w zeszłym tygodniu opowiedziała się na piśmie ponad połowa krajów UE, a wczoraj Polska, Włochy, Belgia i Grecja zaproponowały pułap w postaci widełek cenowych na gaz [59]. – Минулого тижня більша частина країн ЄС письмово проголосували за туманну ідею такої стелі, а вчора Польща, Італія, Бельгія та Греція запропонували стелю у вигляді газового розкиду.

Необхідно зазначити, що всякий епітет, навіть якщо його дуже часто повторюють у газетних текстах, завжди індивідуальний, оскільки він зберігає власну суб'єктивну оцінку. Для епітета притаманна властивість передачі найрізноманітніших відтінків виразності від найнижчих до найвищих. Таким чином, потрібно наголошувати на тому, що ступінь експресії знаходиться в залежності від слова, зумовленого ним чи більш широкого контексту.

Для польськомовних публіцистичних текстів характерним є активне застосування метафор. До прикладу, в статтях на політичну тематику нерідко можливо побачити деяку тенденцію до використання словосполучень чи слів, які згідно з традицією вживаються з метою опису діяльності силових відомостей, військових подій чи спортивних змагань, (хоча в текстах мова йде про суспільно значущі кампанії соціальної направленості):

Europa wie, że im większy rynek, tym większe są szanse Unii na konkurencję w globalnej ekonomii [59]. – Європа знає, що чим більшим є ринок, тим більшими є шанси Євросоюзу на конкуренцію у глобальній економіці (Європа – людина).

Zapomnieliśmy, że Europa to model cywilizacyjny – wolność prasy, kultury, stabilność. [59]. – *Ми забули, що Європа – це цивілізаційна модель – свобода преси, культури, стабільність (Європа – модель).*

«I co nas właściwie boli w samym środku Europy, nas, siedzących w ciepłych autach, dojadających i schludnie ubranych?» [59]. – *І що нам, власне, болить у самому осередку Європи, нам, що сидимо в теплих автомобілях, ситим і охайно вдягненим?»* (біль поляків).

«W walce z kryzysem zadłużenia wszyscy w Europie płyniemy tą samą łodzią» [59]. – *«У боротьбі з кризою заборгованості ми всі в Європі плиємо тим самим човном»* (в боротьбі з фінансовою кризою – плиємо човном).

Своєрідний прийом, який вживається в польських публіцистичних текстах – це стилістичне порівняння, за допомогою якого образ створюється шляхом зіставлення одного об'єкта із іншим. Порівняння відрізняється від інших художніх зіставлень тим, що для нього притаманна постійна строга формальна ознака: порівняльна конструкція або зворот із порівняльними сполучниками як, точно, ніби, наче та схожими до них. У польській мові воно може бути виражене словами *gdyby, jak, jak gdyby*:

Mogłoby się wydawać, że białym jak śnieg gipsowym wydymot na środku pustyni nie zagraża zmiana klimatu [59]. – *Здавалося б, білосніжним гіпсовим дюнам посеред пустелі зміна клімату не загрожує.*

Czułam, jakby te bomby spadały nie tylko na głowę mojego syna, ale i na moją – mówi Nela, matka dwóch żołnierzy z pułku Azow. [59]. – *Я відчувала, ніби ці бомби падають не тільки на голову мого сина, а й мені, – розповідає Неля, мати двох бійців полку «Азов».*

«Musimy być ze stali, jak oni» [59]. – *Ми повинні бути такими ж сталевими як вони.*

У першому прикладі переклад порівняння зроблено за допомогою епітета.

До того ж, встановлено застосування метонімії, за допомоги котрої певне поняття чи річ називається не своїм ім'ям, а фігурує під назвою чогось пов'язаного стійким нерозривним зв'язком за значенням із даною річчю чи

поняттям. Такого роду зв'язок може бути між місцями та організаціями, які у них розміщуються; між процесами і їхніми результатами; предметами та матеріалами, із котрих вони зроблені; авторами і їхніми творами. До прикладу:

Afrykańskie marzenie o Europie [59]. – Африканська мрія про Європу.

Szczyt UE w Pradze: Morawiecki atakuje Niemcy, ale nie jest w tym osamotniony [59]. – Саміт ЄС у Празі: Моравецький атакує Німеччину, але він не самотній у цьому.

Balkany płyną do Europy [59]. – Балкани плывуть до Європи.

В публіцистичних текстах польськомовних засобів масової інформації присутні чисельні образні вирази й алюзії. Згаданий засіб традиційно складний для розуміння та перекладу, оскільки фахівець із перекладу подібних текстів має бути добре обізнаним з літературою, традиціями, звичаями, суспільним, політичним життям та побутовими реаліями Польщі.

Комічним ефектом наділений заголовок:

Jedzmy banany tak szybko odchodzą [59]. – Швидко їжте банани, бо вони зникають, що відсилає до вірша Я. Твардовського «*Śpieszmy się kochać ludzi tak szybko odchodzą*».

Літературні алюзії:

Rozdziobią nas sieci dyskontów [59]. – Мережі дискаунтерів приваблюють нас. (*Rozdziobią nas kruki, wrony* – Граки та ворони нас клюватимуть (С. Жеромський)).

Натяк на рекламу напою «Ред Булл»: *Red Bull doda ci skrzydeł* (Ред Булл надає крила).

Рекламні алюзії:

Małysz doda ci skrzydeł: Ile można zarobić na latającym Polaku? [59]. – «Малюк» дасть вам крила: скільки можна заробити на літаючому поляку?

У ході перекладу публіцистичних текстів на українську мову можемо зіштовхнутися з емоційно-емфатично забарвленою лексикою:

«Komunikat był jednoznaczny: jakiegokolwiek niepokoje z gospodarczego punktu widzenia są Chinom nie na rękę» [59]. – Повідомлення було зрозумілим: будь-які занепокоєння з економічної точки зору не влаштовують Китаю».

В польському варіанті використано розмовну лексему, яка буквально перекладається «не на руку», однак, на нашу думку, в українському варіанті ліпше застосувати «не влаштовує». Представимо приклад перекладу комічних елементів українською мовою:

«Jakiegokolwiek spory w obrębie Unii Europejskiej są wodą na młyn dla przeciwników jedności europejskiej. Powinniśmy nie dawać im pożywki, a jak najszybciej zamknąć wszystkie spory. To się w ostatnim czasie dzieje – mówił Andrzej Duda» [59]. – «Будь-які суперечки всередині Євросоюзу – це вода на млин для супротивників європейської єдності. Ми не повинні їх годувати, а якомога швидше припинити всі суперечки. Це відбувається останнім часом, – сказав Анджей Дуда».

Отже, узагальнимо, що у ході здійсненого аналізу, встановлено, що головні лексико-семантичні особливості перекладу публіцистичних текстів українською мовою – це кліше; фразеологізми чи сталі вирази; власні, втому числі топографічні назви.

2.2. Виявлення специфічних граматичних рис перекладу польськомовних публіцистичних текстів

Переклад журналістських текстів з польської мови на іншу мову представляє унікальний набір граматичних викликів та особливостей. Для граматики польськомовних публіцистичних текстів притаманні наступні особливості: деяка своєрідність у використанні часів, станів і способів дієслів, широке застосування складнопідрядних речень тоді як, як граматична специфіка публіцистичного стилю української мови виражена менш чітко, в даному випадку характерним виступає застосування узагальнено-особових форм дієслів,

й такі розбіжності можуть обумовлювати деякі складнощі для перекладача. Водночас, для обох мов притаманне застосування пасивних конструкцій. Польська мова має складну систему відмінювання, і її відмінкові закінчення відіграють вирішальну роль у структурі та змісті речень. Перекладачі повинні мати глибоке розуміння називного, знахідного, родового та давального відмінків, серед іншого, щоб передати правильні зв'язки між словами. Наприклад, розглянемо польське речення:

Prezydent Polski odwiedził ONZ [59]. – Президент Польщі відвідав Організацію Об'єднаних Націй.

Слово «Prezydent» стоїть у називному відмінку, вказуючи на підмет речення. «Polski» (Польщі) стоїть у родовому відмінку, вказуючи на приналежність або відношення. Точна передача цих відмінкових зв'язків у мові перекладу є критично важливою для збереження ясності та зв'язності.

Польська мова має три граматичні роди іменників: чоловічий, жіночий та середній. Перекладачі повинні враховувати рід іменників, адаптуючи речення до мови перекладу, особливо в мовах, де є узгодження займенників або прикметників за родами. Візьмемо речення:

Ambasador powiedziała, że jest dumna z reprezentacji Polski [59]. – Посол сказала, що пишається польською збірною.

Іменник «ambasador» (посол) належить до жіночого роду, а дієслово «powiedziała» та прикметник «dumna» (горда) узгоджуються з ним у роді та числі. В процесі перекладу «dumna» перетворилось на дієслово «пишається». Перекладачі повинні забезпечити точне узгодження роду в перекладі.

Польські дієслова мають складну систему відмінювання, яка залежить від особи, числа та часу. У цій мові також є такі аспекти, як доконаний і недоконаний вид, які можуть змінювати відтінки речення. Володіння цими дієвідмінюваннями дієслів є важливим для перекладачів, щоб передати задумане значення та контекст. Наприклад, розглянемо дієслово «*być*» (*бути*) у теперішньому часі перетворюється на «*jestem*»:

Wielu próbowało odesłać go na emeryturę, ale Dariusz Szpakowski wciąż pokazuje: jestem [59]. – Багато хто намагався відправити його на пенсію, але Даріуш Шпаковський продовжує доводити: «Я є».

Важливо застосовувати правильні дієвідмінювальні моделі у мові перекладу, щоб зберегти плавність і точність перекладу.

У польській мові часто використовуються частки та прийменники, які можуть змінювати відтінок або функцію фрази. Ці частинки часто не мають прямого еквівалента в інших мовах, що створює певні складнощі для перекладачів. Візьмемо приклад:

Premier przemawiał na temat kryzysu [59]. – Прем'єр-міністр говорив про кризу.

Прийменник «*na*» має тут особливий відтінок, вказуючи на тему обговорення.

В наступному прикладі:

Doszło do protestu przed budynkiem parlamentu [59]. – Відбулася акція протесту перед будівлею парламенту.

Прийменник «*do*» відсутній в українському перекладі, адже він не потрібен для розуміння сенсу речення. Перекладачеві потрібно вибрати найбільш відповідний прийменник або частку у мові перекладу, щоб передати передбачуваний контекст і зв'язок між словами.

Польська журналістика часто використовує ідіоматичні вирази та словосполучення, які важко перекласти дослівно. Такі фрази мають специфічне значення, яке може бути неочевидним з окремих слів, що входять до їх складу. Розглянемо вираз: «*wziąć pod lupę*», що дослівно означає «покласти під лупу». Такий переклад цієї ідіоми не передасть правильного значення, доцільним є переклад «ретельно розглянути». Ще одним прикладом є вираз «*wyszło szydło z worka*» означає «вийшло шило з мішка». Замість дослівного перекладу можна вибрати еквівалентний вираз: «правда впливла назовні».

Необхідно зазначити, що у польській мові існують ряд слів, співзвучних з українськими, на кшталт, *woda, kawa, zima, dobrze*, однак існують й абсолютно

відмінні: *чай – herbata, жовтень – październik, овочі – warzywa*. Для фахівця з перекладу проблемою є міжмовна омонімія, коли схожі, на перший погляд, слова означають різні, а то і взагалі діаметрально протилежні речі: у польській мові *woń це запах, uroda – краса, a owoce – це фрукти*.

Вагома особливість польських публіцистичних текстів – це наявність аббревіатур і скорочень. В польській мові є два поняття – *skrótowce* і *skróty*. Прикладом «*skrótowca*» може слугувати слово «*tir*» – вимовляємо його аналогічно до того, як пишемо, без розшифровки:

Tir wróci za 5 godz.

Скорочення “*godz.*” – від польс. *godzina* вимовляємо повністю. У представленому прикладі *godz.* – це *skrót*. В українській мові “*skrótowce*” відповідає поняття «ініціальні аббревіатури». *Skrót* можливо перекласти у вигляді «скорочення».

Скорочення у польськомовних публіцистичних текстах можуть бути специфічними та загальноприйнятими для української мови. До загальноприйнятих можливо віднести назви одиниць мір маси, довжини та грошових одиниць: *zł – złoty; cm – centymetr; t – tona; g – gram; s – sekunda (sek.); gr – grosz; mm – milimetr; h – godzina (godz.); mln – milion; kg – kilogram; mld – miliard; min – minuta; m – metr* [59]. До загальноприйнятих скорочень відносяться назви міжнародних організацій, регіонів, країн. До прикладу: *UE, NATO, RP, ONZ, KE, – ООН, НАТО, ЕК (Європейська комісія), ЕС (Європейський союз), РП (Республіка Польща)* [59]. Іноді подібні польські аббревіатури для ліпшого розуміння читачами перекладаються на українську мову повною назвою, як *RP – Республіка Польща, KE – Європейська комісія* чи навпаки, на кшталт: *w Stanach Zjednoczonych – у США, Rada Europejska – ЄС* [59].

Особливістю скорочень у польській мові є важлива роль крапки, котра після скорочення назв одиниць мір маси, довжини та грошових одиниць не ставиться, за винятком деяких випадків. До прикладу, тоді, коли після скорочення *min* стоїть крапка – *min.* – поляки розуміють під цим слово «мінімум», а не «хвилина». У такому випадку необхідно звернути увагу, що у текстах, в яких

скорочення застосовується у непрямих відмінках, скорочення буде видозмінено, що не є притаманним українській мові та є особливістю, на котру слід звертати увагу в процесі перекладу. До прикладу, *doktora, doktorowi* скорочують як *dra (doktora), drowi (doktorowi)*. Такими ж прикладами виступають наступні: *mgr – magister – mgr., mgra, mgrowi – magistra, magistrówi mjr – major, mjr., mjra, mjrowi – major, majorowi* [56].

Специфічними виступають скорочення від декількох слів: *br. – bieżącego roku; cd. – ciąg dalszy; cdn. – ciąg dalszy nastąpi; ds. – do spraw; itd. – i tak dalej; itp. – i tym podobne; mkw. – metr kwadratowy; tzw. – tak zwany; m.in. – między innymi*. Часто зрозуміти їх можна лише з контексту.

Роблячи переклад польськомовних публіцистичних текстів, необхідно зважати на те, що від того, чи наявна крапка в скороченні і де саме вона розміщена, цілком залежить значення останнього. У польській мові кома використовується як роздільник десяткових дробів, а крапка або пробіл – як роздільник тисяч у числах. Перекладачі повинні адаптувати ці правила до форматування чисел в мові перекладу. До прикладу:

br. – bieżącego roku   b.r. – brak roku wydania, bez roku
bd. (bdb) – bardzo dobry   b.d. – brak danych
tj. – to jest   t.j. – tekst jednolity [56].

Скорочення із латини та іноземних слів мають власні особливості перекладу з польської мови. Для прикладу: *etc. – et cetera – i tak dalej; a.m. – ante meridiem – przed południem; loc.cit. – loco citato – w miejsce cytowanym; e.i. – eo ipso – tym samym, dlatego*. [56]. Скорочення *ks.* може мати не 1, а аж 4 значення, зокрема: *księżniczka – незаміжня принцеса; ksiądz – ксьондз; księżna – дружина принца, князя; książę – принц, князь*. Також своєрідними у польській мові є подвійні скорочення: *kościół św. św. Piotra i Pawła – kościół świętych Piotra i Pawła; dyr. dyr. Grosz i Grabowski – dyrektor Grosz i dyrektor Grabowski; oo. salwatorianie – ojcowie; ss. karmelitanki – siostry*. [56]. Не у всіх ситуаціях скорочення чи аббревіатури, а також їхні відповідники загальновідомі, отож їх необхідно перекладати з урахуванням контексту.

Розглянемо деякі приклади безеквівалентної лексики, які використовуються у польськомовних публіцистичних текстах.

Поняття *kilkanaście* – слово, що є доволі специфічним у своїй невизначеності, яке означає кількість від 11 до 19. Точного його аналога в українській мові не існує, отже перекладають згадане слово – як завжди у подібних випадках – відповідно до контексту: *майже двадцять, з десяток, близько двадцяти, більше десятка, десятка півтора, десяток з лишком, близько дюжини* тощо. Якщо йдеться щодо віку, то можливо обійтись й одним словом: «тінейджер» чи «підліток». До прикладу:

Niemcy przez kilkanaście kolejnych lat mieli dodatni wynik w realizacji rocznych budżetów, no to mają z czego dołożyć teraz [59]. – *Понад десять років поспіль Німеччина має позитивний результат у виконанні річних бюджетів, тож зараз їм є що робити.*

Термін *chwila* позначає «короткий проміжок часу» та деякий термін, час, період. Таке слово можливо перекласти наступним чином: *якийсь час, миттєвість, трохи часу, момент, недовго, хвилинка, зараз, секунда тощо*. Для прикладу, *wrócę za chwilę – зараз повернуся, w tej samej chwili – в ту ж секунду», a przez dłuższą chwilę milczał – якийсь час мовчав (дослівно – довшу мить).*

Як вже було зазначено попередньо, суспільно-публіцистичні тексти мають особливості, котрі здійснюють суттєвий вплив на процес перекладу. Головним завданням матеріалів відповідного стилю є повідомлення деяких відомостей із певних позицій й, тим самим, досягнення бажаного впливу на отримувачів інформації. Зміст газетно-інформаційних повідомлень відрізняється, до прикладу, від науково-технічної інформації, в тому числі, тим, що в зазначеному разі мова йде щодо явищ, котрі є доступними для розуміння широким верствам нефахівців, які є прямо або опосередковано пов'язаними з їх життям й інтересами. Так як завдання полягає у повідомленні певних фактів, тут потрібне точне позначення явищ і понять. Звідси вагома роль термінів, назв й імен, котрі однозначно вказують на предмет думки. Термінологія, що є властивою для суспільно-публіцистичного стилю, володіє тими ж головними рисами, що є

властивими і науково-технічній термінології. Водночас, вона має певні відмінності, які мають зв'язок із меншою строгістю та впорядкованістю термінологічних систем у суспільно-політичній сфері, крім того й залежністю значень ряду термінів від відповідних ідеологічних концепцій. В газетно-інформаційних матеріалах часто можна зустріти багатозначні терміни, скорочені терміни та назви, а також і терміни-синоніми. Так, один й той самий термін може набувати різного значення залежно від ідейної спрямованості тексту, в котрому він застосований. У межах цього пункту розглянемо також ключові структурно-композиційні і синтаксичні особливості польських публіцистичних текстів. Таким чином, з-поміж групи синтаксичних особливостей виокремлюємо:

- 1) вживання спонукальних, умовних і питальних речень, неповних речень;
- 2) чергування простих речень, які складаються із одного (двох слів) із довгими;
- 3) незвичний порядок слів у реченні;
- 4) паралельні конструкції.

У наступному прикладі розглянемо застосування незвичного порядку слів у реченні:

«Jednym z priorytetów zagranicznej polityki, realizowanej przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę jest współpraca z ponad 20 – milionową społecznością Polaków żyjących poza granicami kraju naszego» [59]. – «Одним із пріоритетів політики закордонної, яку реалізує президент Республіки Польща Анджей Дуда, є співпраця з понад 20 мільйонами поляків, що проживають за кордонами краю нашого».

Необхідно відзначити, що польський звичний порядок слів часто не збігається із звичним порядком слів української мови. Так, з метою збереження комунікативного впливу оригіналу, в українській мові теж потрібно вживати незвичний порядок слів і, якщо він не співпадає із польським, фахівцю з перекладу потрібно застосовувати перестановки. Чергування простих речень, які складаються із одного (двох слів) із довгими, на кшталт:

«Potem ja chciałbym pojechać do Brazylii. Po co? Nie mamy wielkich wspólnych strategicznych interesów w znaczeniu bezpieczeństwa, ale mamy wielki potencjał gospodarczy i bardzo bym chciał, by dla polskiego biznesu, dla polskiej gospodarki ten potencjał był wykorzystany. Będziemy nad tym pracować» [59]. – «Після цього я хотів би поїхати до Бразилії. Для чого? Ми не маємо великих спільних стратегічних інтересів з точки зору безпеки, але ми маємо великий економічний потенціал, і я дуже хотів би, щоб цей потенціал був використаний для польського бізнесу та польської економіки. Ми будемо над цим працювати».

Просте речення нормального розміру змінено коротким питанням, на котре президент відразу ж надає розгорнуту відповідь, що розміщено у складному (складносурядному) реченні. У наступному прикладі навпаки – на розгорнуту заяву та коротке питання президент надає просту лаконічну відповідь:

«Jest to więc nie tylko spotkanie z Przewodniczącym Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego panem Bachem, ale to jest także i spotkanie z Przewodniczącym Chin panem Xi Jinpingiem, a także rozmowa z Sekretarzem Generalnym ONZ Antonio Guterresem. O czym? Właśnie o tych najważniejszych sprawach, o bieżącej sytuacji, która nas otacza» [59]. – «Тож це не лише зустріч із президентом Міжнародного олімпійського комітету паном Бахом, а й зустріч із президентом Китаю паном Сі Цзіньпіном та розмова з Генеральним секретарем ООН Антоніу Гутеррішем. Про що? Саме про ці найважливіші справи, про нинішню ситуацію, яка нас оточує».

Розглянемо переклад спонукальних, умовних і питальних речень, неповних речень, які посилюють динаміку й експресивність публіцистичного тексту:

«Bardzo bym chciał, by Polacy byli przede wszystkim razem, by tworzyli pewną jedność. Wiadomo, że jedność zawsze tworzy siłę» [59]. – «Я дуже хотів би, щоб поляки, в першу чергу, були разом, аби утворювали певну єдність. Відомо, що сила в єдності».

Наведений приклад містить умовне речення, політик визначає, як було б добре «якщо б...», при цьому уживається слово «*bardzo*», тобто «дуже», що підсилює сказане. До того ж, такі речення можливо розцінювати як заклик, гасло. Окрім того, застосовується сталий вираз «*jedność zawsze tworzy siłę*».

Проведемо аналіз структурно-композиційних особливостей перекладу польських публіцистичних текстів українською мовою. До останніх належать різного роду повтори, термінологічні ланцюжки. До прикладу:

«Prezydencki panel ekspercki „infoCOVID19. Zapytaj. Zdecyduj”. W Prezydenckim Panelu Ekspertów na pytania odpowiadać będą... Panel transmitowany będzie na żywo na stronie www.prezydent.pl» [59]. – «Президентська експертна група «infoCOVID19. Запитайте. Вирішуйте». У президентській експертній групі відповідатимуть на запитання... Відповіді експертної групи транслюватимуться в прямому ефірі на сайті www.prezydent.pl».

В достатньо вузькому контексті можемо побачити три повтори, які мають зосереджувати увагу читача на тому, що якраз при президентові працює група спеціалістів, обізнаних експертів, котрі оперативної й, навіть, в прямому ефірі можуть надати кваліфіковані відповіді на питання, які мають відношення до пандемії COVID19. Разом з тим, два повтори – ідентичні, в третьому випадку повторюється тільки «*panel*», й у буквальному сенсі можливо було б перекласти «група транслюється», проте це йде всупереч нормам сучасної української мови, тому під час перекладу потрібно додати слово «*відповіді*».

«Bardzo się cieszymy, że mogliśmy przyjechać. W zeszłym roku ze względu na pandemię koronawirusa spotkanie Organizacji Narodów Zjednoczonych – General Assembly – było tylko wirtualne. Natomiast w tym roku – jak powiedziałem – wszyscy bardzo cieszymy się, że mogliśmy się spotkać bezpośrednio. No i cieszymy się, że możemy być znów w Nowym Jorku» [59]. – «Ми дуже раді, що змогли приїхати. Минулого року через пандемію коронавірусу засідання Генеральної Асамблеї ООН було лише віртуальним. Проте цього року – як я вже сказав – ми всі дуже раді, що змогли зустрітися безпосередньо. І ми раді повернутися в Нью-Йорк».

У вищенаведеному прикладі можемо спостерігати не просто повтор, а експресивний повтор «*bardzo cieszymy się*», що в буквальному сенсі означає «ми дуже раді», який явно демонструє відношення президента до ситуації, до другого повтору також додається акцент «*як я вже казав*».

«*To były zresztą bardzo dobre lata dla Polski, bo Polacy i Polska wiele zyskali*» [59]. – «Це були дуже хороші роки для Польщі, тому що поляки та Польща багато здобули».

У наведеному прикладі потрійний повтор не тільки топоніма Польща, але й помічаємо спільнокореневе слово «поляки», яке посилює значення сказаного про державу.

У наступному прикладі три рази повторюється назва країни:

«*Gruzja jest naszym sąsiadem, Gruzja jest naszym przyjacielem, Gruzja jest naszym sojusznikiem*» [59]. – «Грузія – наш сусід, Грузія – наш друг, Грузія – наш союзник».

В українському варіанті відбувається стяжіння, оскільки польське «*jest*» не перекладається українським «є», так як «Грузія є нашим сусідом» не звучало б українською повною мірою, якраз тому «*jest*» в українському варіанті змінюється на тире, що, як ми вважаємо, ще більше надає реченню експресії.

В наступному прикладі розглянемо термінологічний ланцюжок:

«*Terapeuci mówili o zajęciach organizowanych dla mieszkańców w formie grupowej oraz terapii indywidualnej. Dla osób w gorszej kondycji prowadzona jest terapia przyłóżkowa*» [59]. – «Терапевти розповіли про заходи, організовані для мешканців у формі групової та індивідуальної терапії. Для людей у гіршому стані терапія надається прямо у ліжку».

До того ж ще одна структурно-композиційна особливість польськомовних публіцистичних текстів – паралельні конструкції. Представимо приклад перекладу:

«*Bezpośrednio doświadczyła tego także Polska, gdy jej wschodnie granice zostały naruszone w wyniku sztucznie wywołanego „kryzysu migracyjnego”. „Kryzys migracyjny” naruszył granice Polski, i, niestety, z jeszcze większym kryzysem*

bezpieczeństwa taty do czynienia na granicy rosyjsko–ukraińskiej» [59]. – «Польща також відчула це безпосередньо, коли її східні кордони були порушені внаслідок штучно спричиненої «міграційної кризи». «Міграційна криза» порушила кордони Польщі, і, на жаль, ми маємо справу з ще більшою кризою безпеки на російсько-українському кордоні».

Паралельні синтаксичні конструкції по-іншому називаються синтаксичними синонімами, інакше кажучи, мова йде про одне і те ж саме, проте, з метою уникнення тавтології – різними формами. Зберігаються згадані конструкції й у перекладі – завжди можна сказати одне і те ж саме по-різному й українською. До того ж, у такому прикладі теж присутній потрібний повтор слова «криза».

Необхідно відзначити, що переклад польськомовних публіцистичних текстів вимагає від перекладача досконалого володіння специфічними граматичними особливостями, які відрізняють польську мову. Орієнтуючись у відмінкових закінченнях, узгодженні роду, дієвідмінюванні дієслів та нюансах використання часток і прийменників, перекладачі можуть гарантувати, що їхні переклади точно передають зміст, контекст і плавність мови оригінального тексту.

2.3. Кількісний аналіз виявлених лексико-стилістичних та граматичних особливостей перекладу публіцистичних текстів українською мовою

Переклад публіцистичних текстів з польської мови на українську передбачає взяття до уваги різноманітних лексико-стилістичних та граматичних особливостей для збереження змісту, тональності, а також читабельності оригіналу.

Лексико-стилістичні особливості перекладу публіцистичних текстів українською мовою поділяємо на лексико-семантичні та стилістичні. У ході

здійсненого аналізу, встановлено, що головні лексико-семантичні особливості перекладу публіцистичних текстів українською мовою – це кліше; фразеологізми чи сталі вирази; власні, в тому числі топографічні назви (рис. 2.1).

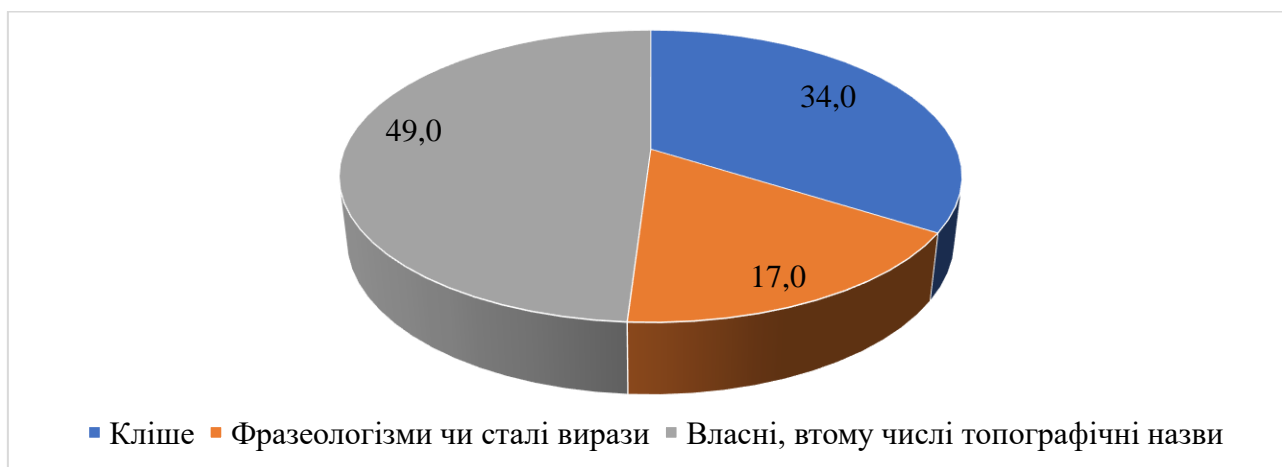

Рис. 2.1. Частота прояву різних лексико-семантичних особливостей в процесі перекладу обраних для аналізу публіцистичних текстів, %

Кліше є поширеним явищем у публіцистичних текстах, оскільки вони забезпечують знайомі, легко впізнавані вирази, які читачі можуть швидко зрозуміти. В проаналізованому корпусі, серед інших лексико-семантичних особливостей, кліше виявлено у 34,0% випадках. Наприклад: *Z ujawnionych właśnie dokumentów (З щойно оприлюднених документів)* [59].

Фразеологізми або сталі вирази – це ідіоматичні вирази, які передають специфічні значення. Вони були виявлені в 17,0% випадках, що підкреслює їхню роль у додаванні колориту та акцентів до журналістських текстів. Наприклад: *mieć muchy w nosie (бути в поганому настрої, дослівно «мати мухи у носі»); robić z igły widły (робити гору з кротовини, робити з мухи слона, дослівно «робити вила з голки»)* [59]. Ці вирази часто потрібно адаптувати, а не перекладати дослівно, щоб зберегти їхнє значення та вплив у мові перекладу.

Власні назви, включаючи імена людей, географічні назви та назви організацій, зустрічалися в 49,0% проаналізованих прикладів лексико-семантичних особливостей. Наприклад: *Warszawa (Варшава); Andrzej Duda (Анджей Дуда, ім'я польського президента)* [59]. Ці елементи мають вирішальне

значення для збереження точності та релевантності журналістських статей. Власні назви, як правило, залишаються незмінними, але можуть потребувати транслітерації, щоб відповідати українським фонетичним та орфографічним нормам.

У процесі перекладу публіцистичних текстів «Gazeta Wyborcza» українською мовою використовуються різні стилістичні засоби для збереження виразності та впливу оригіналу. До провідних стилістичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою належать застосування експресивних засобів, з-поміж котрих виділяють епітет, метафору, літоту, метонімію, гіперболу і порівняння; емоційно-емфатично забарвлену лексику (евфемізми, жаргонізми, розмовні, діалектні вирази, неологізми, сленг тощо); застосування комічних елементів (рис. 2.2).

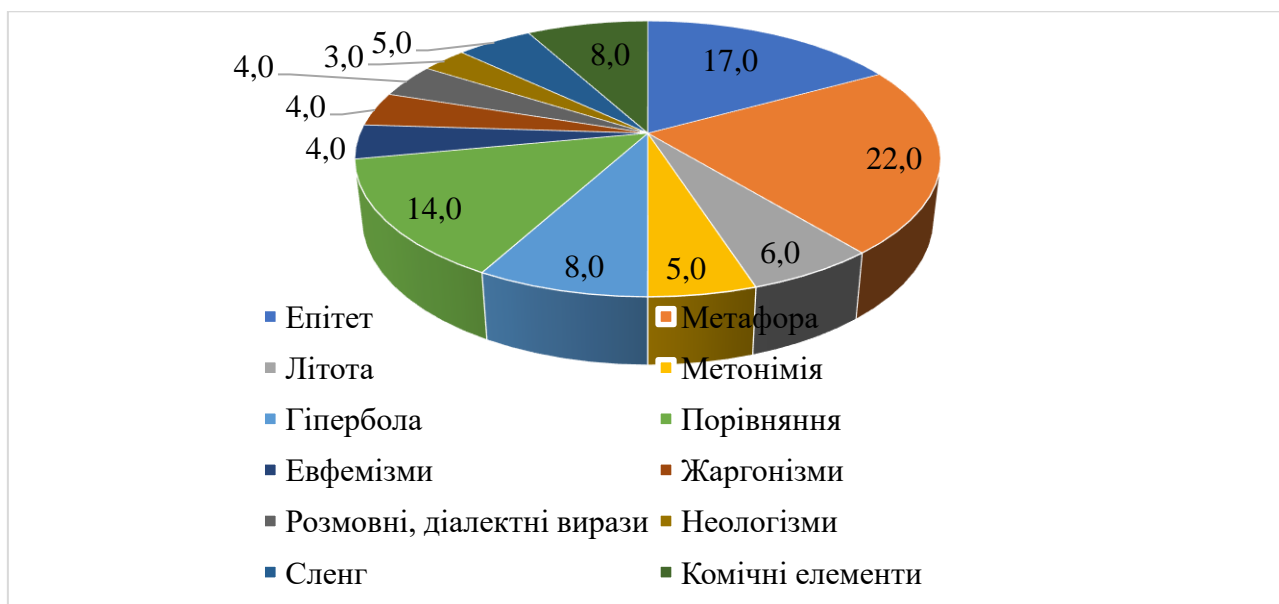

Рис. 2.2. Частота виявлення різних стилістичних особливостей в процесі перекладу обраних для аналізу публіцистичних текстів, %

Епітети, або описові прикметники та словосполучення, які посилюють якості іменників, використовуються для того, щоб додати глибини та яскравості розповіді. Частота прояву останніх склала 17,0%: *piękny krajobraz (гарний краєвид)* [59].

Метафори, які передбачають порівняння, стверджуючи, що одна річ є іншою, є поширеними і сприяють створенню образної мови журналістських текстів. Частотність їх появи серед інших стилістичних особливостей – 22,0%: *może możliwości (багато можливостей)* [59].

Порівняння, в тому числі і силогізми, проводять паралелі між різними предметами, щоб підкреслити їхню схожість, проявилися у 14,0% випадків: *jak lew (як лев)* [59].

Гіперболи, або перебільшені твердження, використовуються для створення сильного враження. Ці стилістичні засоби виявлені у 8,0% прикладів. Наприклад: *milion razy (мільйон разів)* [59].

Комічні елементи, включаючи гумор та іронію, використовуються для залучення читачів і додають тексту легковажності: *Przeszliśmy przez to, jak przez pole minowe. – Ми пройшли через це, як через мінне поле* [59]. Частота прояву 8,0%.

Всі інші стилістичні засоби було виявлено у менш, ніж 6,0% випадків. Наведемо приклади: евфемізм – *zasnąć na zawsze (заснути навіки, тобто померти)*; жаргонізм – *haker (хакер)*; розмовні та діалектні вирази – *spoko (круто, класно)*; неологізми – *selfik (селфі), internetowy (інтернетний)*; сленг – *ziom (приятель)* [59].

Отже, переклад польськомовних публіцистичних текстів на українську мову передбачає багате розмаїття стилістичних засобів. Розуміння вказаних лексичних одиниць допомагає перекладачам зберегти виразність, а також емоційність оригіналу, гарантуючи, що він буде добре сприйматися українськими читачами.

Специфічні граматичні особливості, які перекладачі повинні враховувати під час роботи з польськомовною журналістикою включають відмінкові закінчення; узгодження роду та числа; дієвідмінювання та час дієслова; використання часток та прийменників; ідіоматичні вирази та словосполучення; числа та вимірювання; аббревіатури і скорочення (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Частота прояву різних граматичних особливостей в процесі перекладу обраних для аналізу публіцистичних текстів, %

Закінчення відмінків є важливими як у польській, так і в українській мовах, оскільки вони вказують на граматичну функцію іменників, займенників та прикметників у реченні. В проаналізованому корпусі 22,0% граматичних особливостей мають зв'язок зі зміною відмінкових закінчень: *treść artykułu* (зміст статті) [59].

Узгодження роду та числа між підметами, дієсловами та прикметниками є важливим для граматичної правильності. Цю особливість було виявлено в 19,0% прикладів: *Nowe książki są interesujące* (Нові книжки цікаві) [59].

Відмінювання дієслів та коригування часових форм було необхідним для передачі правильного часу та способу в перекладених текстах. Це було помічено у 18,0% випадків.

Правильне вживання часток і прийменників є важливим для збереження сенсу і потоку речень. На цю особливість припадає 14,0% прикладів: *To dzieło samo w sobie, budynek pełen przemyślanych znaczeń*. – Це витвір мистецтва, сама по собі, будівля, сповнена продуманих значень [59].

Ідіоматичні вирази та фрази часто потребують перефразування для збереження переносного значення. На них припадає 9,0% прикладів граматичних особливостей: *rzucić światło na* (пролити світло); *grać na nerwach* (діяти на нерви, грати на нервах) [59].

Переклад чисел і мір передбачає переведення одиниць виміру та забезпечення послідовності. Ця особливість зустрічалася в 7,0% випадків: *Miliarder z wpływowego rodu wpłacił 50 mln dol. na kampanię Trumpa* [59]. – Мільярдер із впливової родини пожертвував \$50 млн на кампанію Трампа.

Найбільшу складність в процесі перекладу спричиняє така граматична особливість польських публіцистичних текстів як наявність аббревіатур і скорочень. Аббревіатури та скорочення часто потребують адаптації або пояснення для забезпечення зрозумілості цільовою мовою. Ця особливість спостерігалася в 11,0% прикладів: *Monumentalny budynek MHP obłożony szarym marmurem sprowadzonym z Portugalii ma sześć kondygnacji – dwie podziemne i cztery naziemne, a jego powierzchnia wynosi 44 tys. m kw.* [59]. – Монументальна будівля Музею історії Польщі (МІП), облицьована сірим мармуром, імпортованим з Португалії, має шість поверхів – два підземних і чотири наземних – і займає площу 44 000 квадратних метрів.

Отже, переклад польських публіцистичних текстів на українську мову передбачає різноманітні граматичні корективи. Розуміння зазначених особливостей допомагає перекладачам розставити пріоритети в роботі, щоб забезпечити граматичну правильність перекладених текстів і зберегти зміст і стиль оригіналу.

Ключовими структурно-композиційними і синтаксичними особливостями польських публіцистичних текстів є вживання спонукальних, умовних і питальних речень, неповних речень; чергування простих речень, які складаються із одного (двох слів) із довгими; незвичний порядок слів у реченні; паралельні конструкції (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Частота прояву різних структурно-композиційних і синтаксичних особливостей при перекладі обраних для аналізу публіцистичних текстів, %

Висока частота вживання наказових, умовних і питальних речень, а також неповних речень (71,0%), порівняно з іншими структурно-композиційними та синтаксичними особливостями, відображає динамічний і захоплюючий характер публіцистичних текстів. Зазначені структури речень мають вирішальне значення для підтримання розмовного тону і прямоти, які часто зустрічаються в журналістських текстах: *Zrób to teraz! – Зроби це зараз!* (імператив). «*Zarabiam do 15 tys., odkładam na mieszkanie w Dubaju*». *Ile się zarabia w różnych liniach lotniczych?* – *Я заробляю до 15 000, відкладаю на квартиру в Дубаї*». *Skільки ви zarobляєте в різних авіакомпаніях?* (питальне). *Jak nie dać się naciąć na zakup nieruchomości za granicą?* [59] – *Як не потрапити в халепу через купівлю нерухомості за кордоном? Naprawdę?* – *Справді?* (неповне) [59].

Чергування коротких і довгих речень урізноманітнює і ритмізує текст, робить його більш цікавим і легким для читання. Частота прояву цієї особливості становить 14,0%: *Sezon na nowe tropy. Najpierw szparagi, potem truskawki, niedługo po nich zaginiona maturzystka* [59]. – *Сезон для нових розслідувань. Спочатку спаржа, потім полуниця, а незабаром і зниклий випускник школи. Так. Jest to jedna z najważniejszych decyzji w naszym życiu* [59]. – *Так. Це одне з найважливіших рішень у нашому житті.*

Незвичний порядок слів (9,0%) використовується для акцентування уваги або стилістичного ефекту, додаючи тексту неповторного колориту: *Tu leży Patrycja, jaka ładna* [59]. – *Ось лежить Патриція, яка гарненька.*

Паралельні конструкції, які передбачають повторення схожих граматичних структур, забезпечують баланс і ритм тексту, використовувались у 6,0% проаналізованих прикладів: *On pisał, ona czytała, a dzieci się bawiły* [59]. – *Він писав, вона читала, а діти гралися.*

Отже, аналіз структурних, композиційних та синтаксичних особливостей перекладу польських публіцистичних текстів українською мовою висвітлює різноманітні стратегії, які використовуються для збереження стилю та читабельності оригіналу.

Таким чином, переклад польських публіцистичних текстів з «Gazeta Wyborcza» на українську мову передбачає ретельну лексичну, стилістичну та граматичну адаптацію. Проведений аналіз вибраного матеріалу зі статей «Gazeta Wyborcza» показує, що найчастіше в перекладах зустрічаються такі лексико-семантичні особливості як власні назви, в тому числі топографічні, які становлять 49,0% випадків. Кліше також поширені, вони зустрілися у 34,0% прикладів, тоді як фразеологізми або сталі вирази присутні у 17,0% випадків. Переклад польськомовних публіцистичних текстів на українську мову передбачає багате розмаїття стилістичних засобів. Серед стилістичних особливостей публіцистичних матеріалів найбільш продуктивною формою виявилися метафори, котрі становили понад 22,0% зі всіх випадків. Наступними за власною продуктивністю стали епітети – приблизно 17,0% від всіх випадків. Третім у відповідності до частотності вживання виявився прийом порівняння – 14,0%. Найменш уживаними тропами виявилися евфемізми (4,0%), жаргонізми (4,0%), розмовні, діалектні вирази (4,0%) та неологізми (3,0%), але попри це, зазначені стилістичні засоби є важливими для передачі нюансів та сучасного звучання оригінальних текстів. У процесі перекладу польських публіцистичних текстів українською мовою застосовуються різноманітні граматичні корективи. Найчастіше коригуються відмінкові закінчення – 22,0%, далі йдуть узгодження

роду та числа – 19,0%, відмінювання дієслів та час – 18,0%. Правильне використання часток і прийменників, ідіоматичних виразів, чисел і мір, а також абревіатур та скорочень також відіграє важливу роль. Аналіз структурно-композиційних і синтаксичних особливостей польських публіцистичних текстів свідчить, що використання наказових, умовних та питальних речень, а також неповних речень є дуже поширеним (71,0%), що відображає динамічний та захопливий характер журналістських текстів. Чергування коротких і довгих речень (14,0%) додає ритму, тоді як незвичний порядок слів (9,0%) і паралельні конструкції (6,0%) сприяють стилістичному розмаїттю та акцентуванню тексту.

Висновок до розділу 2

Здійснивши практичне дослідження особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою, узагальнимо:

1. До провідних стилістичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою належать застосування експресивних засобів, з-поміж котрих виділяють епітет, метафору, літоту, метонімію, гіперболу і порівняння; емоційно-емфатично забарвлену лексику (евфемізми, жаргонізми, розмовні, діалектні вирази, неологізми, сленг тощо); застосування комічних елементів.

2. Врахування граматичних особливостей – ключ до створення високоякісних перекладів, які резонують із цільовою аудиторією. З метою цілісного аналізу комунікативної ролі та особливостей взаємодії засобів вербалізації масових стратегій впливу на слухача в організації змісту і плану вираження прагматичного спрямування публіцистичних текстів, потрібно застосовувати комплексний підхід.

3. Загалом розуміння різноманітних лексичних, стилістичних та граматичних особливостей допомагає перекладачам ефективно зберігати задум та вплив оригінального тексту, що гарантує, що перекладені статті будуть добре сприйматися українськими читачами.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПОЛЬСЬКОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛАХ ВИДАННЯ «GAZETA WYBORCZA»)

3.1. Фонетичні трансформації публіцистичних текстів

Фонетичні трансформації відіграють ключову роль у проведенні комплексного аналізу, що охоплює різноманітні зміни на всіх рівнях, виявлені на прикладі перекладу польських публіцистичних текстів українською мовою. Науковці стверджують, що ці фонетичні зміни в перекладених текстах спрямовані на «декодування структурної або семантичної ідентичності» оригіналу [22, с. 91].

Переклад журналістських текстів з польської мови на українську передбачає різні фонетичні трансформації для адекватної передачі оригінальних звуків та назв у мові перекладу. Аналіз перекладацьких трансформацій польськомовних публіцистичних текстів українською мовою на матеріалах видання «Gazeta Wyborcza» проведемо за класифікацією А. Задорожної. На думку авторки, до таких трансформацій належать транскрипція, транслітерація, змішане транскодування та адаптивне транскодування [13, с. 58].

Транскрипція передбачає передачу звуків однієї мови відповідними літерами або символами іншої мови. У контексті перекладу з польської на українську мову транскрипція використовується для передачі польських слів та імен за допомогою української орфографії зі збереженням їхньої оригінальної вимови, наскільки це можливо. Вказаний метод фокусується на фонетичній точності:

Współczesna Warszawa w hollywoodzkim filmie. Stolica oczami Jessego Eisenberga [59]. – *Сучасна Варшава у голлівудському фільмі. Столиця очима Джессі Айзенберга.*

У цьому випадку польська назва *Warszawa* фонетично передається українською як *Варшава*, максимально зберігаючи оригінальну вимову. Ім'я американського актора з польським корінням *Jessego Eisenberga* трансформовано за допомогою адаптивного транскодування.

W tym roku sezon przyszedł wcześniej - może to sprawka El Nino, może kolejny dowód katastrofy klimatycznej, w każdym razie zdjęcie uśmiechniętej maturzystki portale serwują nam już w połowie czerwca [59]. – Цього року сезон настав раніше – можливо, через Ель-Ніньйо, можливо, ще одне свідчення кліматичної катастрофи, в будь-якому випадку, портали вже подають нам фото усміхненого випускника середньої школи в середині червня.

У реченні застосоване транскрибування назви природного явища «*El Nino*», що полягає у різкому підвищенні температури (на 5-9°C) поверхневого шару води на сході Тихого океану (в центральній та тропічній частинах) на площі приблизно 10 мільйонів км² та безпосередньо або опосередковано здійснює вплив на погоду суттєвої частини нашої планети.

Транслітерація перетворює кожен літеру вихідної мови на відповідну літеру мови перекладу, зосереджуючись на збереженні оригінального написання, а не вимови. Цей метод часто використовується для власних назв, аббревіатур або запозичень: *Kowalski* (поширене польське прізвище) – *Ковальські*. Тут кожна літера польського прізвища *Kowalski* транслітерується відповідними українськими літерами, в результаті чого виходить *Ковальські*.

Ще одним прикладом є заголовок статті «*Gazeta Wyborcza*»:

Nie tylko Polka na Sycylii i Wojtek z Zanzibaru. Wysyp naciągaczy w Hiszpanii [59]. – Не лише полька з Сицилії та Войтек із Занзібару. Навала шахраїв в Іспанії.

В наведеному реченні багато власних назв, кожна з яких транслітерована за допомогою фонетичних трансформацій: *Sycylii*, *Wojtek*, *Hiszpanii* – транскрибування, *Zanzibaru*, *Polka*, – транслітерація.

Jego werdykt ogłaszany jest co roku w siedzibie UNESCO w Paryżu [59]. – Її вердикт оголошується щороку в штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі.

Абревіатуру UNESCO транскрибовано до української фонетичної системи як Юнеско зі збереженням фонетичної подібності та відповідно до української орфографії. Власна назва *Paryżu* транскрибується безпосередньо як *Парижі* зі збереженням фонетичної вимови.

Змішане транскодування поєднує елементи як транскрипції, так і транслітерації з метою збалансувати фонетичну та орфографічну точність: *Łódź* (місто в Польщі) – *Лодзь*. Назва *Łódź* трансформована за допомогою поєднання транскрипції та транслітерації, щоб стати *Лодзь* українською мовою, зберігаючи як вимову, так і оригінальне написання в розумних межах.

Цікавим прикладом є наступне речення:

Za «Najpiękniejsze Muzea Świata» jury Prix Versailles 2024 uznało także budynki: Muzeum Sztuki A4 w chińskim Chengdu, Muzeum Pamięci o Trzęsieniu Ziemi w Smritivan w Bhuj w Indiach, Muzeum Oman Poprzez Wieki w Manah, Het Loo w Apeldoorn zwany holenderskim Wersalem, japońskie Muzeum Sztuki Simose w Hiroshimie oraz Wielkie Muzeum Egipskie w Gizie [59]. – Жюри Премії Версаль 2024 також визнало «Найкрасивішими музеями світу» Художній музей А4 в Ченду, Китай, Меморіальний музей землетрусу Сморітіван в Бхуджі, Індія, Музей Оману крізь віки в Манах, Хет Лоо в Апелдорні, який називають голландським Версалем, японський Художній музей Сімосе в Хіросімі та Великий єгипетський музей в Гізі.

В уривку статті міститься значна кількість власних назв, зокрема назви музеїв та місць, де вони розташовані: *Apeldoorn*, *Hiroshimie*, *Gizie* – транскрибування; *Smritivan*, *Oman*, *Manah*, *Het Loo*, *Simose* – транслітерація; *Chengdu*, *Bhuj*, *Indiach*, *Wersalem* – змішане транскодування.

Адаптивне транскодування пристосовує назву або термін вихідної мови до фонологічних і морфологічних правил мови перекладу. Цей метод часто передбачає модифікацію оригінальної назви, щоб зробити її більш природною для носіїв цільової мови: *Janusz* (польське ім'я) – *Януш*. У цьому випадку ім'я *Janusz* адаптовано до *Януш* українською мовою, що краще відповідає фонетичним моделям і нормам вимови української мови.

У наступному прикладі застосовано декілька фонетичних трансформацій: *Gronkiewicz-Waltz i Kaleta wywalczyli po mandacie dla KO i PiS, choć sami do Brukseli nie pojedą* [59]. – Гронкевич-Вальс і Калета отримали по одному місцю в «Громадянській коаліції» (ГК) і «Праві і справедливості» (ПіС), хоча самі вони не поїдуть до Брюсселя. *Gronkiewicz-Waltz* – Гронкевич-Вальс (змішане транскодування).

Прізвище «*Gronkiewicz-Waltz*» фонетично адаптовано зі збереженням структури оригіналу. Ім'я *Kaleta* транслітерується безпосередньо як *Калета*. *KO* (*Koalicja Obywatelska*) → *Громадянська коаліція* (ГК). Назва *Brukseli* транскрибується безпосередньо як *Брюсселя* зі збереженням фонетичної вимови. Абревіатура *KO* (*Koalicja Obywatelska*) перекладається на українську мову еквівалентом *Громадянська коаліція*, при цьому абревіатура адаптована до ГК відповідно до українського звучання слів, тобто застосовано адаптивне транскодування. Аналогічний прийом застосовано для абревіатури *PiS* (*Prawo i Sprawiedliwość*), яка перекладена українським еквівалентом *Права і справедливості* з адаптацією абревіатури до *ПіС* для відображення українських термінів.

Таким чином, узагальнимо, що переклад польських публіцистичних текстів українською мовою з «*Gazeta Wyborcza*» передбачає різні фонетичні трансформації для точної адаптації назв і термінів.

3.2. Граматичні трансформації публіцистичних текстів

Переклад публіцистичних текстів з польської мови на українську вимагає певних граматичних трансформацій, щоб забезпечити точність і плавність перекладу. Слідом за А. Задорожною, до граматичних трансформацій віднесемо: заміну частин мови, перестановку членів речення, членування й об'єднання речень [13, с. 61].

Проаналізуємо ці трансформації на прикладах з «*Gazeta Wyborcza*».

Заміна передбачає заміну однієї частини мови іншою, щоб краще відповідати граматичній структурі та стилю мови перекладу:

Ona jest dobrym pisarzem [59]. – *Вона добре пише.*

У польському реченні використовується іменник *pisarzem* (письменник), який в українській мові замінено дієсловом *пише*. Ця зміна робить речення більш природним в українській мові.

Вже згадане речення, також може бути прикладом граматичної заміни частин мови:

Za «Najpiękniejsze Muzea Świata» jury Prix Versailles 2024 uznało także budynki: Muzeum Sztuki A4 w chińskim Chengdu, ... [59]. – *Журі Премії Версаль 2024 також визнало «Найкрасивішими музеями світу» Художній музей А4 в Ченду, Китай...*

Тут *chińskim* перекладено як *Китай*, тобто прикметник замінено на іменник.

Osiem mandatów dla Warszawy to zaskoczenie, bo w minionej kadencji Parlamentu Europejskiego mieliśmy sześciu posłów [59]. – *Вісім місць для Варшави стали несподіванкою, оскільки в минулому скликанні Європарламенту було шість євродепутатів.*

Тут вираз *to zaskoczenie* (це сюрприз) замінено на більш звичний для української аудиторії *стало несподіванкою*.

Перестановка членів речення передбачає зміну порядку слів або словосполучень відповідно до синтаксичних та стилістичних норм мови перекладу:

Po ogłoszeniu wyników niedzielnego głosowania widać, że najbardziej tę zasadę wzięły sobie do serca sztaby wyborcze Koalicji Obywatelskiej oraz PiS [59]. – *Після оголошення результатів недільного голосування стало очевидно, що виборчі штаби «Громадянської коаліції» та «Права і справедливості» прийняли цей принцип до серця найбільше.*

З метою покращення зрозумілості сенсу речення, в українському перекладі переставлено місцями частини речення: *wzięły sobie do serca ma sztaby wyborcze Koalicji Obywatelskiej oraz PiS*.

PiS kilka dni temu wypuścił spot reklamowy [59]. – Кілька днів тому партія «Право і справедливість» випустила рекламний ролик.

В оригінальному польському реченні *PiS* (назва партії) стоїть на початку. В українському перекладі фраза «кілька днів тому» перенесена на початок, після чого слідує підмет «партія «Право і справедливість»». Така перестановка відповідає типовій українській структурі речення.

Nad ranem Polska armia ostrzegła mieszkańców województwa podkarpackiego przed hałasem generowanym przez polskie myśliwce [59]. – Вранці польська армія попередила мешканців Підкарпатського воєводства про шум, який створюють польські винишувачі.

Вираз *województwa podkarpackiego* трансформовано в *Підкарпатського воєводства*, тобто змінився порядок слів. Структуру речення збережено, але внесено незначні корективи для природного перебігу в українській мові.

Kontrolowana przez samozwańczego marszałka gen. Halifę Haftara zachodnia Libia to kolejny przystanek «trasy przyjaźni» rosyjskich okrętów [59]. – Західна Лівія, контрольована самопроголошеним генерал-майором Халіфою Хафтаром, є ще однією зупинкою на «маршруті дружби» російських кораблів.

В оригінальному польському реченні фраза «*Kontrolowana przez samozwańczego marszałka gen. Halifę Haftara*» стоїть на початку, тоді як в українському перекладі еквівалентна фраза розміщена після підмета «*Західна Лівія*», отже речення перебудовано з дотриманням схожої структури, але з невеликими поправками на природний хід думок в українській мові.

Wbrew temu, co głosi PiS, Donald Tusk w sprawie migrantów konsekwentnie głosi tę samą filozofię od dziesięciu lat [59]. – На противагу тому, що проповідує PiS, Дональд Туск протягом десяти років послідовно проповідує ту саму філософію щодо мігрантів.

Польський часовий зворот «*od dziesięciu lat*» в українському реченні перенесено з кінця на середину речення, щоб відповідати природному потоку інформації в українській мові. Перестановка забезпечує збереження акценту та ясності оригінального повідомлення, дотримуючись при цьому норм української синтаксичної структури речення.

«To była intensywna noc dla systemu obrony powietrznej» [59] – «Це була напружена ніч для системи протиповітряної оборони».

В реченні застосовано мінімальну перестановку, оскільки структури речень польської та української мов у цьому контексті схожі. Основна трансформація полягає у перестановці слів у фразі «*obrony powietrznej*».

Поділ або членування речень – ця трансформація передбачає розділення довгих речень на коротші для кращої ясності та читабельності:

Jestem pewien, że wkrótce przyjdzie, ponieważ zawsze dotrzymuje słowa [59]. – Я впевнений, що він скоро прийде. Він завжди тримає слово.

Оригінальне польське речення є складнопідрядним реченням з підрядним означальним. В українському перекладі воно розділене на два простіших речення для покращення зрозумілості та читабельності.

Byłem wtedy dopiero w szkole policyjnej, świeżak, kocur, małolat, życia nie znałem, co ja tam o życiu wiedziałem [59]. – Тоді я був лише в поліцейській школі, першокурсником, кошеням, зовсім малюком. Я зовсім не знав життя, що я міг знати про життя.

Оригінальне польське речення є довгим і описовим. Для покращення читабельності його розбито на два речення українською мовою. Перше речення фокусується на статусі мовця в школі міліції, тоді як друге речення підкреслює відсутність життєвого досвіду, роблячи наратив зрозумілішим.

Tym bardziej że wojna wtedy była na Ukrainie, Ruscy ryczeli jak wściekły i ranny bawół na rół świata [59]. – Тим більше, що в Україні тоді була війна. Росіяни ревли, як розлючений і поранений буйвол, на півсвіту.

Одне речення польською мовою розділене на два речення українською для більшої ясності. Перше речення представляє контекст війни в Україні, тоді як друге речення яскраво описує поведінку росіян, що полегшує сприйняття тексту.

Sąd konkursowy podkreślił znaczenie tych obiektów jako miejsc stymulujących międzykulturowy dialog i rozpowszechnianie wiedzy [59]. – Журі підкреслило важливість цих об'єктів як місць, що стимулюють міжкультурний діалог та поширення знань.

У наведеному прикладі просте речення польською мовою перетворено на складнопідрядне українською.

Трансформація поєднання або об'єднання коротких речень у довші та складніші застосовується для зв'язності та відображення стилю оригінального тексту:

Słońce świeciło. Było ciepło. Postanowiliśmy pójść na spacer [59]. Сонце світило і було тепло, тому ми вирішили піти на прогулянку.

Оригінальні три короткі речення об'єднані в одне складне речення українською мовою, що робить розповідь більш плавною.

Port w Tobruku «odwiedziły» krążownik «Wariag» i niszczyciel «Szaposznikow». Rosja osacza Sojusz Północnoatlantycki od południa, wzmacniając przyczółki w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie [59]. – Порт Тобрук «відвідали» крейсер «Варяг» і есмінець «Шапошников», тобто росія оточує Північноатлантичний альянс з півдня, зміцнюючи плацдарми в Північній Африці та на Близькому Сході.

Оригінальний польський текст складається з двох окремих речень. В українському перекладі ці речення об'єднані в одне. Ця трансформація допомагає створити більш зв'язний наратив, пов'язуючи дії російських кораблів безпосередньо зі стратегічним значенням оточення НАТО.

Можемо узагальнити, переклад публіцистичних текстів з польської мови на українську, як бачимо на прикладі матеріалів «Gazeta Wyborcza», передбачає різні граматичні трансформації. До них належать заміна частин мови, перестановка членів речення, розділення або об'єднання речень.

3.3. Лексичні трансформації публіцистичних текстів

Лексичні трансформації є критично важливими при перекладі публіцистичних текстів для збереження змісту, тональності та стилю, а також для того, щоб текст був зв'язним і природним у мові перекладу. Лексичними трансформаціями, на думку А. Задорожної, є калькування (формальна лексична трансформація), конкретизація, генералізація, диференціація та модуляція значення (лексико-семантичні трансформації) [13, с. 59].

Калькування передбачає прямий переклад компонентів поняття або словосполучення з мови оригіналу на мову перекладу:

Biały Dom ogłosił nowe sankcje [59]. – Білий дім оголосив нові санкції;

Akcjonariusze Tesli potwierdzili ogromną wypłatę dla Muska [59]. – Акціонери Tesla підтвердили величезну виплату для Маска.

Калькування зберігає оригінальну структуру та значення, що робить його придатним для імен, назв та фраз, які можна перекласти безпосередньо без втрати сенсу.

Конкретизація передбачає переклад загального терміна мовою оригіналу більш конкретним терміном мовою перекладу для забезпечення ясності або культурної релевантності:

Aż ośmioro polityków i polityczek z Warszawy zdobyło mandaty do Parlamentu Europejskiego [59]. – Вісім варшавських політиків, як чоловіків, так і жінок, отримали місця в Європейському парламенті.

Фраза «*Aż ośmioro polityków i polityczek z Warszawy*» прямо перекладається як «Цілих вісім політиків і політиkinь з Варшави». Тобто, словосполучення «*polityków i polityczek*» чітко включає як чоловіків, так і жінок-політиків. В українській версії чітко вказано стать політиків, що забезпечує додаткову ясність та інклюзивність, яка відображає початковий задум, адже в українській мові ще не достатньо адаптовані фемінітиви, до прикладу, «*polityczek*». Уточнення українською мовою гарантує, що читач розуміє, що автор говорить як про чоловіків, так і про жінок-політиків. Така трансформація підвищує ясність і

узгоджується з гендерно чутливими мовними нормами, на які слід більше звертати увагу в українських ЗМІ.

Spot PiS to reklama czystej nienawiści do innych ze względu na ich kolor skóry [59]. – Ролик партії «Право і справедливість» є рекламою відвертої ненависті до людей через їхній колір шкіри.

Термін «відвертої ненависті» є більш конкретним і прямим, ніж оригінальний «*czystej nienawiści*». Також в реченні використано уточнення аббревіатури PiS як партії «Право і справедливість» та слово «*innych*» замінено на «людей», щоб конкретизувати зміст речення. Використані трансформації роблять звинувачення більш прямим і впливовим, гарантуючи, що читач розуміє інтенсивність і недвозначний характер описаної ненависті.

Узагальнення – це протилежність конкретизації, коли конкретний термін у мові оригіналу замінюється більш загальним у мові перекладу, щоб забезпечити ширший контекст або спростити вираз:

W Warszawie odbyła się konferencja naukowa [59]. – У Варшаві відбулася конференція.

Тут вираз «*konferencja naukowa*» узагальнено в українській мові як просто «конференція», передаючи ширше значення без конкретного наукового контексту.

Nauczyciel opowiedział nam o historii kraju [59]. – Вчитель розповідав про історію Польщі.

Конкретизація додає деталі для того, щоб перекладений текст точно передавав зміст, закладений у вихідному тексті.

Samochód osobowy został skradziony [59]. – Автомобіль був викрадений.

Узагальнення спрощує термін «*samochód osobowy*», роблячи його ширшим і часто доступнішим для ширшої аудиторії.

Диференціація значення передбачає заміну слова або словосполучення в мові оригіналу на інше, яке має схоже, але дещо інше значення в мові перекладу, краще передає контекст або відтінок вихідного поняття. Така трансформація допомагає вловити нюанси та уникнути непорозумінь. Приміром речення: *Miasto*

przygotowuje się na święto [59], можна перекласти як *Місто готується до святкування* замість *Місто готується до фестивалю*. Диференціація допомагає передати точну роль, функцію або статус суб'єкта у спосіб, який є культурно та контекстуально доречним: *Spotkanie odbyło się w ratuszu* [59]. – *Зустріч відбулася в міській раді*. Замість *Зустріч відбулася в ratuszu*.

Rząd wprowadził nowe regulacje [59]. – *Уряд запровадив нові правила*.

У представленому прикладі польське слово «regulacje» (регламент) диференційовано в українській мові як «правила», що передає схожий, але дещо інший відтінок значення.

Модуляція передбачає зміну форми або точки зору поняття, щоб краще відповідати конвенціям цільової мови та загальному змісту тексту:

Czas to pieniądz [59]. – *Час – це гроші*.

Модуляція пристосовує термін до культурних ідіом або метафор, забезпечуючи резонанс перекладеного тексту з цільовою аудиторією.

Polska jest krajem pięknych krajobrazów [59]. – *Польща – країна мальовничих пейзажів*.

У наведеному прикладі польське слово «piękny» (красивий) модулюється в українській мові як «мальовничий», передаючи схоже значення з невеликою різницею в тоні та конотації.

Лексичні трансформації відіграють важливу роль у забезпеченні точності та ефективності перекладу польських публіцистичних текстів українською мовою. Аналіз показує, що калькування є найпоширенішою трансформацією, яка наголошує на прямому перекладі для збереження оригінальних ідіоматичних виразів. Далі йдуть конкретизація та генералізація, що додають специфіки або розширюють поняття для більшої ясності та універсального розуміння. Диференціація значення та модуляція значення, хоча й рідше, відіграють ключову роль у точній передачі нюансів та емоційних відтінків у перекладених текстах. Ці трансформації в сукупності гарантують, що українські версії статей «Gazeta Wyborcza» є не лише точними, але й культурно резонуючими та цікавими для українського читача.

Лексико-граматичні трансформації – це лінгвістичні процеси, які використовуються при перекладі, що передбачають як лексичні (пов’язані зі словниковим запасом), так і граматичні (пов’язані зі структурою) зміни для точної передачі змісту, стилю та культурних нюансів вихідного тексту мовою перекладу. Ці трансформації гарантують, що перекладений текст буде не лише лінгвістично правильним, але й контекстуально доречним та ефективно донесе задумане повідомлення до цільової аудиторії. Відповідно до А. Задорожної, до лексично-граматичних трансформацій відносяться: антонімічний переклад, описовий переклад, вилучення і додавання слів, цілісне переосмислення, перестановка компонентів [13, с. 60].

Описовий переклад передбачає переклад поняття або словосполучення шляхом надання додаткової інформації або контексту для забезпечення ясності та точності передачі значення:

Dwaj Rosjanie rozklejali naklejki w Krakowie i Warszawie, zachęcające do wstąpienia do Grupy Wagnera [59]. – *Двоє росіян розклеїли у Кракові та Варшаві наліпки із закликом присєднуватися до «Групи Вагнера» (російського збройного формування, міжнародної злочинної та терористичної організації, що комплектується найманцями, засудженими злочинцями.)*.

В українському реченні наведено додаткову інформацію про «Групу Вагнера» для читачів, які не орієнтуються в цьому питанні.

Антонімічний переклад передбачає вибір протилежного терміну або виразу в мові перекладу для ефективно передачі протилежного значення вихідного тексту:

Na rosyjsko-północnokoreańskie zbliżenie coraz bardziej krzywo patrzy też Pekin [59]. – *На російсько-північнокорейське зближення Пекін також дедалі частіше дивиться менш радісно.*

У наведеному прикладі вираз «*bardziej krzywo patrzy*» замінено антонімічним «*менш радісно*».

Rząd odrzucił propozycję opozycji [59]. – *Уряд не підтримав пропозицію опозиції.*

Тут дієслово «*odrzucić*» (*відхилити*) замінено на його антонім «підтримати», що передає протилежний результат.

Додавання та вилучення слів передбачає коригування тексту шляхом додавання необхідних слів або вилучення зайвих чи несуттєвих для покращення ясності та стислості:

Prezydent ogłosił stan wyjątkowy [59]. – *Президент оголосив про введення надзвичайного стану.*

В українському перекладі додано слово «введення», щоб конкретизувати дію оголошення надзвичайного стану, що забезпечує чітке розуміння оголошення українською аудиторією.

Zmasowany atak Rosji na Ukrainę, Polska poderwała myśliwce [59]. – *Масована атака Росії на Україну змусила Польщу підняти в повітря винищувачі.*

У цій трансформації в українському перекладі додано «змусила», щоб передати відчуття причинності або вимушеності у відповідь на російську атаку на Україну, уточнюючи причину дії Польщі з розгортання винищувачів.

«Będę skoncentrowany na ochronie granicy» to nie jest tylko stanowisko Tuska, ale stanowisko elit europejskich [59]. – *«Я зосереджуся на захисті кордонів» – це не лише позиція Туска, а й європейської еліти.*

У цій трансформації в українському перекладі вилучено слово «*stanowisko*», що повторюється, це робить посилення більш чітким і виразним в українській мові, гарантуючи, що українська аудиторія розуміє, про яких саме суб'єктів йдеться.

Sąd konkursowy podkreślił znaczenie tych obiektów jako miejsc stymulujących międzykulturowy dialog i rozpowszechnianie wiedzy[59]. – *Журі підкреслило важливість цих об'єктів як місць, що стимулюють міжкультурний діалог та поширення знань.*

В українському перекладі вираз «*Sąd konkursowy*» спрощено до «журі».

Перестановка компонентів передбачає зміну порядку слів або словосполучень у реченні чи абзаці для збереження граматичної правильності та природності мови перекладу:

Zakończyła się kolejna potyczka o przyszłość Tesli i pozostałych biznesów Elona Muska, szefa tego największego dotąd producenta samochodów elektrycznych na świecie [59]. – Чергова сутичка щодо майбутнього Tesla та репти бізнесу Ілона Маска, який очолює найбільшого у світі виробника електромобілів, завершилася.

Цілісне переосмислення передбачає адаптацію всього виразу або фрази для забезпечення культурної та контекстуальної релевантності в мові перекладу, що часто вимагає комплексного підходу до перекладу:

Spotkanie z prezydentem USA było kluczowe dla porozumienia [59]. – Зустріч з президентом США була важливою для укладення угоди.

В українському перекладі фразу *kluczowe dla porozumienia* перефразовано як «важливою для укладення угоди», адаптуючи вираз до українського дипломатичного дискурсу.

Prezydent ogłosił stan wyjątkowy w rejonie granicznym z powodu wzrostu nielegalnej imigracji [59]. – Президент оголосив про введення надзвичайного стану на кордоні через зростання нелегальної імміграції.

Український переклад відображає цілісне переосмислення, адаптуючи вираз «stan wyjątkowy» до «надзвичайний стан», забезпечуючи його відповідність українській правовій та адміністративній термінології.

Таким чином, лексичні та лексико-граматичні трансформації відіграють важливу роль у перекладі публіцистичних текстів з польської на українську мову, забезпечуючи зрозумілість, точність та культурну відповідність перекладеного тексту.

3.4. Порівняльний аналіз перекладацьких трансформацій лексико-стилістичних та граматичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів

В процесі перекладу публіцистичних матеріалів видання «Gazeta Wyborcza» застосовувались фонетичні, граматичні, лексичні та лексично-

граматичні трансформації. Проаналізувавши обрані приклади фонетичних трансформацій, відобразимо отримані результати на рис. 3.1.

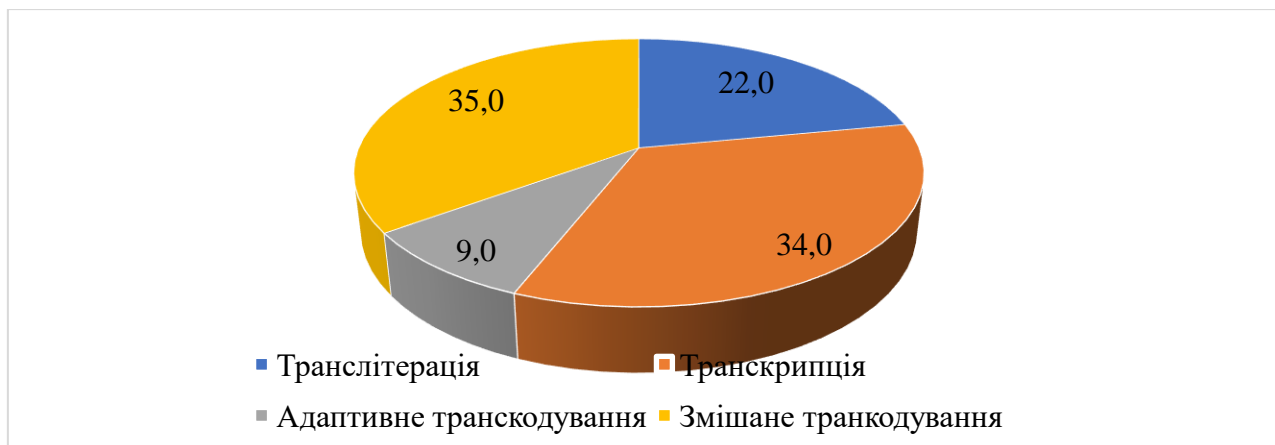

Рис. 3.1 Частота використання фонетичних трансформації в процесі перекладу публіцистичних матеріалів видання «Gazeta Wyborcza»

Транслітерація часто використовується для власних назв і певних технічних термінів, коли при посимвольній передачі зберігається впізнаваність і вимова. Транслітерації надають перевагу, коли очікується, що цільова аудиторія знайома з оригінальними термінами або назвами, а точна фонетична відповідність є менш важливою. Частота застосування в проаналізованих прикладах становить 22,0%.

Транскрипція використовується, коли збереження вимови назв і термінів має вирішальне значення, особливо для міжнародних організацій, географічних назв або широко відомих імен. Транскрипція має вирішальне значення для того, щоб читачі могли фонетично наблизитися до оригінальної вимови, що важливо для назв, які не є звичними за своєю суттю. Цей прийом використано у 34,0% випадків.

Адаптивне транскодування дещо змінює термін згідно до фонетичних норм мови перекладу, забезпечуючи легшу вимову та кращу інтеграцію в текст. Ця трансформація використовується, коли пряма транслітерація або транскрипція може призвести до незручних або важких для вимови термінів у мові перекладу. Частота застосування – 9,0%.

Змішане транскодування забезпечує гнучкість, адаптуючи частини поняття так, щоб воно було і впізнаваним, і вимовним у мові перекладу. Згаданий підхід часто використовується, коли ні чиста транслітерація, ні транскрипція не дають задовільного результату, що вимагає поєднання методів для досягнення ясності та фонетичної точності. В проаналізованому корпусі транскодування виявилось найчастіше використовуваним підходом (35,0%).

Аналіз фонетичних трансформацій при перекладі публіцистичних текстів з польської мови на українську демонструє збалансоване використання різних методів. Транскрипція та змішане транскодування є найбільш часто використовуваними підходами, що відображає необхідність збереження вимови та адаптації термінів для читабельності та звичності. Транслітерація та адаптивне перекодування також відіграють важливу роль, забезпечуючи впізнаваність і вимовність назв і термінів. Таке стратегічне використання фонетичних трансформацій допомагає зберегти оригінальне значення та фонетичні характеристики, водночас забезпечуючи ясність і природність перекладених текстів.

Проведений аналіз обраних прикладів граматичних трансформацій у перекладі публіцистичних матеріалів видання «Gazeta Wyborcza» свідчить, що найбільш поширеною серед них є перестановка членів речення (48,0%) (рис. 3.2).

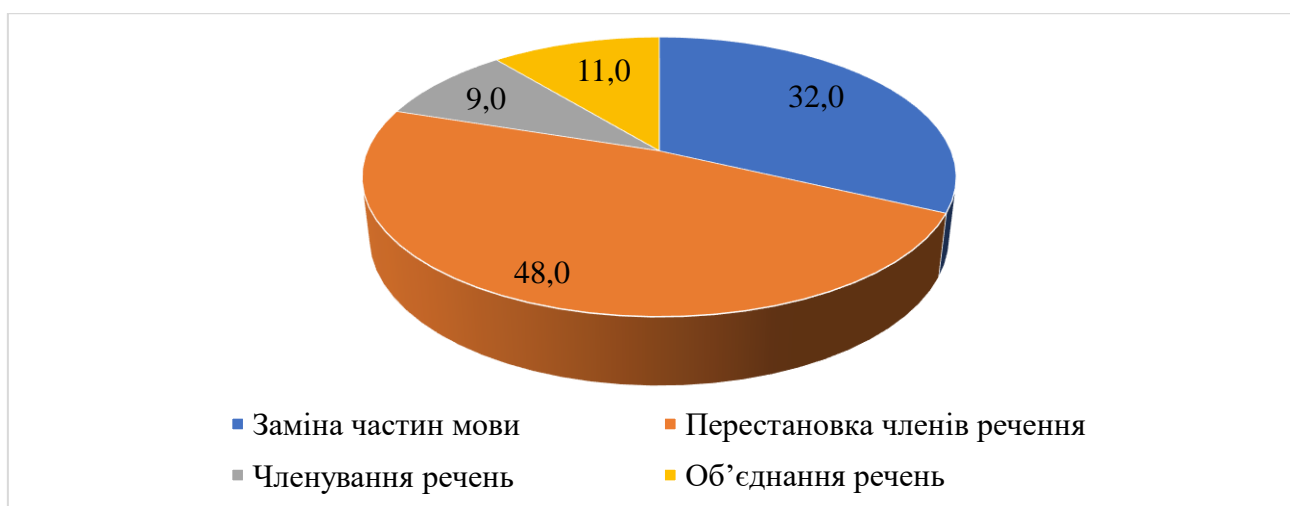

Рис. 3.2. Частота використання граматичних трансформацій в процесі перекладу публіцистичних матеріалів видання «Gazeta Wyborcza»

Така трансформація як перестановка – відображає необхідність узгодження з природною структурою речення та моделями наголосу української мови. Вона використовується для того, щоб найважливіша інформація була представлена в логічному порядку, який відповідає очікуванням читача цільової мови.

Заміна частин мови використовується, коли прямий переклад частини мови призводить до незручних або незрозумілих речень у мові перекладу. Це особливо часто трапляється, коли граматичні ролі слів суттєво відрізняються в мові оригіналу та мові перекладу, що вимагає змін для збереження ясності та природності перекладу. Частота використання – 32,0%.

Поділ речень допомагає спростити складні структури, роблячи текст більш доступним і легким для розуміння. Ця трансформація використовується, коли довгі, складні речення у вихідному тексті можуть перевантажити або збити з пантелику читача мовою перекладу. Виявлена частота використання 9,0%.

Об'єднання речень може допомогти створити більш зв'язну і плавну розповідь, уникаючи уривчастого або розрізненого тексту, що особливо корисно для покращення читабельності текстів з великою кількістю коротких речень, які можуть порушити потік розповіді. Застосовується з частотою 11,0%.

Граматичні трансформації є важливими при перекладі журналістських текстів, оскільки вони дозволяють зберегти зміст оригіналу, забезпечуючи при цьому читабельність тексту та його вільне сприйняття мовою перекладу. Перестановка членів речення є найпоширенішою трансформацією, що відображає необхідність адаптувати структуру речення для ясності та акцентування уваги. Заміна частин мови, розбиття речення на частини та об'єднання речень також є важливими, кожна з них стосується різних аспектів синтаксичної та стилістичної адаптації, щоб зробити перекладений текст природним і доступним для української аудиторії.

Розглянемо частоту прояву лексичних трансформацій в процесі перекладу публіцистичних матеріалів видання «Gazeta Wyborcza» (рис. 3.3).

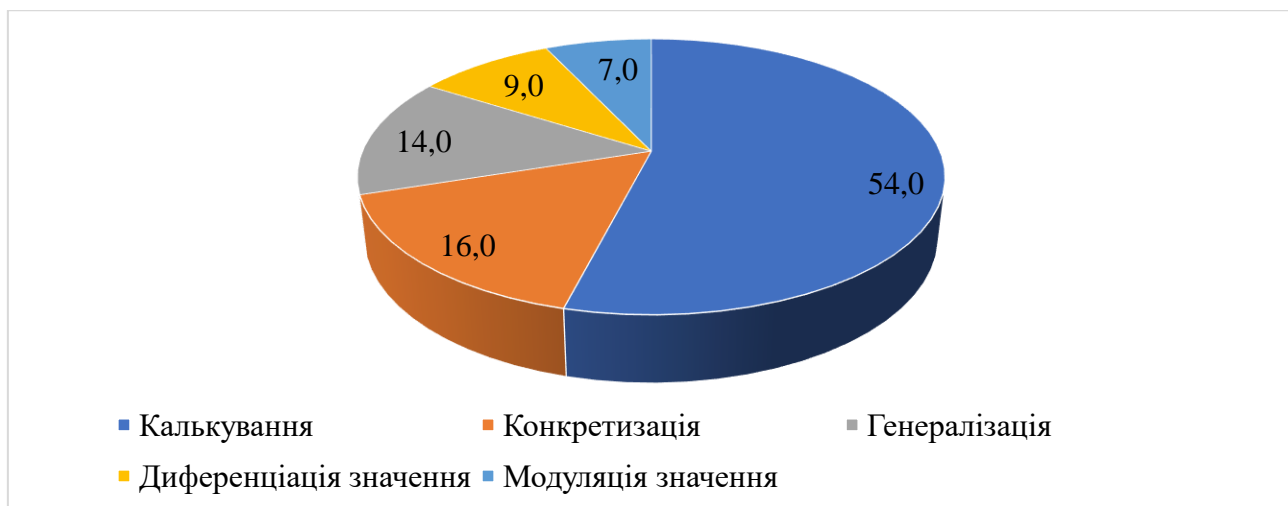

Рис. 3.3. Частота використання лексичних трансформацій в процесі перекладу публіцистичних матеріалів видання «Gazeta Wyborcza»

Калькування передбачає дослівний або прямий переклад поняття або виразу зі збереженням його форми та часто ідіоматичного значення, забезпечує вірність оригінальному тексту, адаптуючи його до мови перекладу без зміни основного значення. Частота прояву – 54,0%, тобто ця трансформація є найпоширенішою серед інших лексичних.

Конкретизація додає термінам або поняттям конкретики, забезпечуючи зрозумілість і контекстуальну відповідність перекладеного тексту для цільової аудиторії. Ця трансформація застосована у 16,0% випадків.

Узагальнення розширює конкретні терміни, роблячи їх більш універсально зрозумілими, зберігаючи при цьому суть вихідного повідомлення. Частота застосування 14,0%.

Диференціація гарантує, що перекладений текст точно відображає критику або похвалу, висловлену в оригіналі. Зазначена трансформація проявляється у 9,0% проаналізованих прикладів.

Модуляція значення адаптує вираз для відображення відповідної емоційної реакції або оцінки в контексті цільової мови. Частота прояву – 7,0%.

Проаналізувавши лексично-граматичні трансформації при перекладі журналістських матеріалів «Gazeta Wyborcza» українською мовою, узагальнено отримані результати на рис. 3.4.

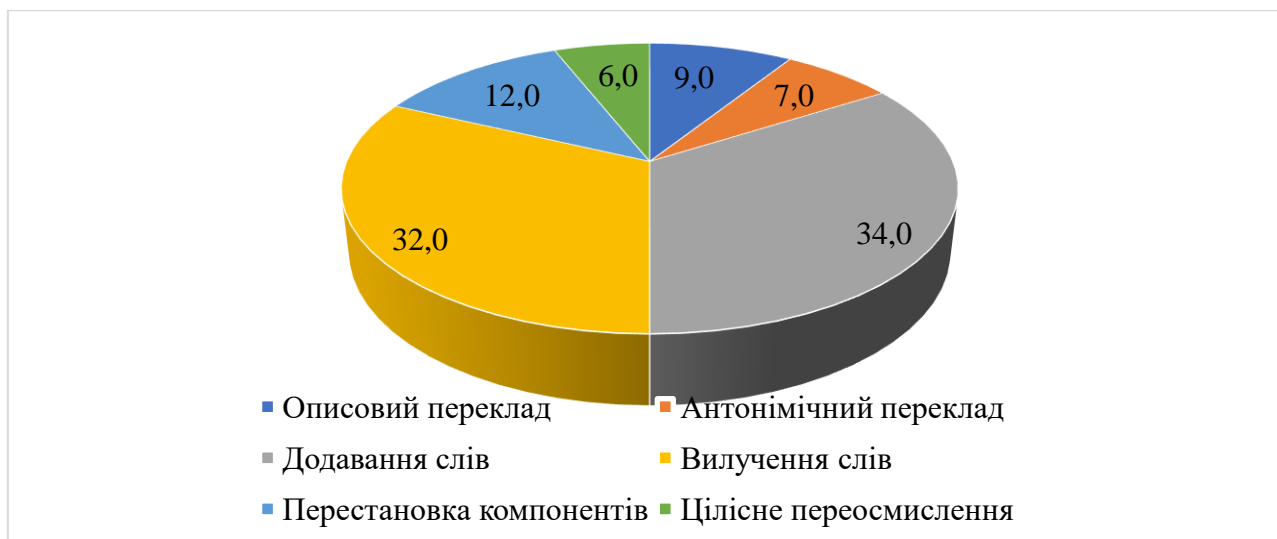

Рис. 3.4. Частота використання лексико-граматичних трансформацій в процесі перекладу публіцистичних матеріалів видання «Gazeta Wyborcza»

Додавання слів (34,0%) та вилучення слів (32,0%) є найчастішими трансформаціями. Це свідчить про значну увагу до пристосування обсягу та змісту тексту до мовних і культурних норм цільової аудиторії. Такий підхід гарантує, що перекладений текст буде не лише точним, але й лаконічним та релевантним.

Описовий переклад (9,0%) та антонімічний переклад (7,0%) демонструють помірну частотність. Ці трансформації мають вирішальне значення для збереження нюансів і тонкощів вихідного тексту та його належної адаптації для цільової аудиторії.

Перестановка компонентів (12,0%) передбачає цілеспрямовані зусилля, спрямовані на адаптацію структури речень і синтаксису до граматичних норм мови перекладу, що покращує читабельність і зрозумілість.

Цілісне переосмислення (6,0%) вказує на те, що в процесі перекладу також враховуються ширші культурні та контекстуальні чинники, що гарантує, що перекладений текст ефективно резонує з цільовою аудиторією.

Отже, частотний аналіз свідчить про збалансоване застосування лексико-граматичних трансформацій при перекладі журналістських матеріалів «Gazeta Wyborcza». Ці трансформації в сукупності сприяють створенню перекладів, які є

не лише лінгвістично точними, але й культурно доречними та цікавими для цільової читацької аудиторії. Ефективно використовуючи ці трансформації, перекладачі підвищують чіткість, вплив і доступність журналістського контенту в різних мовних і культурних контекстах.

Проведений аналіз дозволяє охарактеризувати частоту появи різних видів трансформацій в процесі перекладу публіцистичних матеріалів видання «Gazeta Wyborcza» (рис. 3.5)

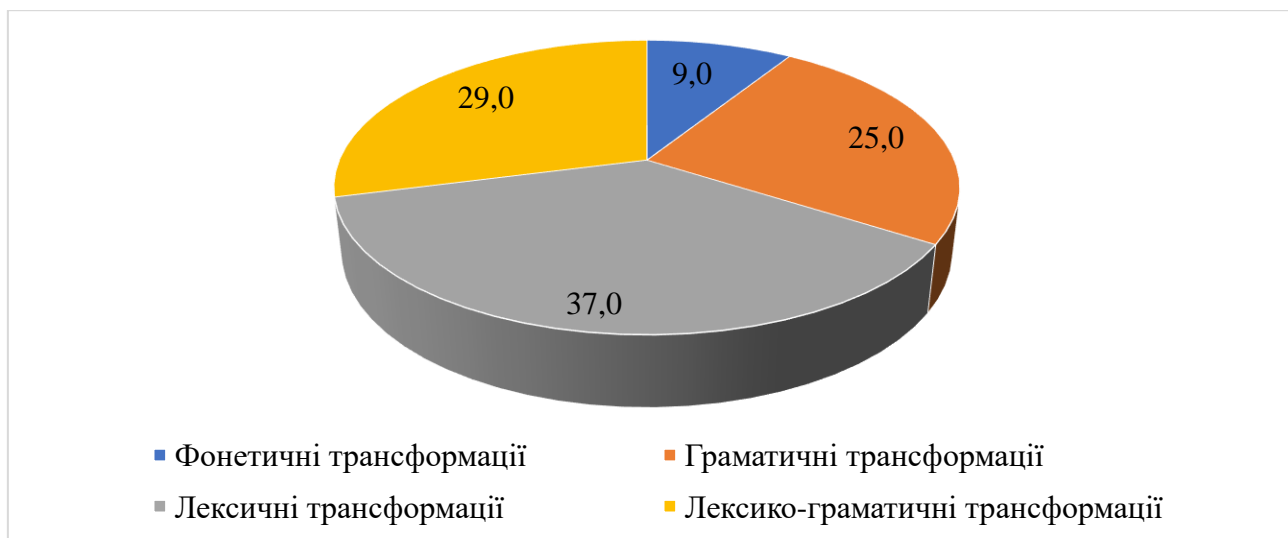

Рис. 3.5. Частота використання різних видів трансформацій в процесі перекладу публіцистичних матеріалів видання «Gazeta Wyborcza»

Фонетичні трансформації передбачають зміни у звуковій системі слів зі збереженням їхньої письмової форми. До них належать транскрипція, транслітерація, змішане перекодування та адаптивне перекодування. Вони стосуються насамперед звучання та вимови слів і назв. Ці адаптації забезпечують відповідність вимови власних назв, імен та запозичених слів фонетичним нормам мови перекладу. У перекладі матеріалів «Gazeta Wyborcza» фонетичні трансформації зустрічалися відносно рідше інших видів, складаючи 9,0% від загальної кількості трансформацій.

Граматичні трансформації спрямовані на адаптацію структури речень, часів дієслів і порядку слів відповідно до граматичних норм мови перекладу. Ці зміни гарантують, що перекладений текст відповідає синтаксису та конвенціям

цільової аудиторії. Ці трансформації включають заміну частин мови, перестановку членів речення, розбиття речення на частини та об'єднання речень. Граматичні трансформації були дисить поширеними і становили 25,0% від усіх виявлених трансформацій.

Під лексичною трансформацією розуміють заміну слів або словосполучень їхніми еквівалентами в мові перекладу. Ці зміни мають на меті передати оригінальне значення, адаптуючись до лексики та культурного контексту цільової аудиторії. До них належать калькування, конкретизація, генералізація, диференціація та модуляція значення. Ці трансформації гарантують, що перекладений текст точно передає зміст і відтінки вихідного тексту. Лексичні трансформації були найпоширенішими і становили 37,0% від загальної кількості трансформацій.

Лексико-граматичні трансформації поєднують у собі як лексичні заміни, так і граматичні зміни для досягнення точного і культурно відповідного перекладу. До них відносяться антонімічний переклад, описовий переклад, вилучення і додавання слів, перестановка компонентів і цілісне переосмислення. Ці трансформації стосуються випадків, коли зміна лексики вимагає відповідної граматичної модифікації для збереження плавності та точності мови. Лексико-граматичні трансформації також були значними, складаючи 29,0% від виявлених трансформацій.

Висновок до розділу 3

За результатами аналізу перекладацьких трансформацій польськомовних публіцистичних текстів українською мовою (на матеріалах видання «Gazeta Wyborcza») узагальнимо:

1. Серед фонетичних трансформацій, транскрипція фокусується на фонетичній точності, транслітерація – на орфографічній відповідності, змішане транскодування балансує між ними, а адаптивне транскодування модифікує

терміни відповідно до фонологічних та морфологічних норм цільової мови. Розуміння зазначених трансформацій гарантує, що переклад буде точним і природним для українського читача.

2. Кожна граматична трансформація має на меті зберегти зміст оригінального тексту, забезпечуючи при цьому граматичну правильність та стилістичну відповідність перекладу українському читачеві. Розуміння цих трансформацій допомагає перекладачам створювати вільні та зв'язні переклади, які точно передають зміст оригіналу.

3. Калькування використовується для прямолінійного перекладу, тоді як конкретизація та генералізація регулюють рівень деталізації. Часто застосовуються диференціація та модуляція значення, які враховують нюанси та культурний контекст для збереження цілісності та читабельності тексту. Лексико-граматичні трансформації такі як описовий переклад, антонімічний переклад, додавання та вилучення слів, перестановка компонентів та цілісне переосмислення – демонструють багатогранність та складність перекладацького процесу, метою якого є ефективна передача оригінального повідомлення та його адаптація до мовного та культурного контексту цільової аудиторії. Вказані трансформації в сукупності гарантують, що перекладений матеріал резонує з українськими читачами, зберігаючи при цьому оригінальну ідею та тональність.

4. Порівняльний аналіз перекладацьких трансформацій у польськомовних публіцистичних текстах «Gazeta Wyborcza» показує, що найчастіше використовуються лексичні трансформації, далі йдуть лексико-граматичні трансформації, граматичні трансформації та фонетичні трансформації. Такий розподіл підкреслює важливість точної передачі змісту та контексту в журналістських перекладах при збереженні мовної та культурної цілісності. Розуміючи частоту та природу зазначених трансформацій, перекладачі можуть краще орієнтуватися в складнощах перекладу журналістських текстів і гарантувати, що їхні переклади будуть точними та культурно резонуючими.

ВИСНОВКИ

Узагальнимо результати проведеного дослідження, в результаті якого було досягнуто мету роботи, яка була поставлена на початку. Підтвердженням вказаного є наступні висновки:

З'ясовано, що переклад є комплексною багатогранною діяльністю. Різні науки можуть вивчати окремі аспекти даної діяльності. Переклад у буквальному сенсі означає перехід від тексту джерела до перекладного. У контексті нашого дослідження, вважаємо переклад процесом передачі польськомовних публіцистичних текстів українською мовою.

Визначено, що публіцистичний текст виступає різновидом науково-популярних текстів, котрий присвячений проблемам суспільного життя та політики. Публіцистичний стиль є стилем засобів масової інформації, мається на увазі громадсько-пропагандистських видань, газет, радіо, телебачення, журналів тощо. Публіцистичний стиль може бути представлений як у письмовому викладі – у нарисах: статтях та фейлетонах, так і в усному – у формі дискусій, публічних виступів, проте також може бути відображений у формі репортажу.

Встановлено, що лінгвісти здебільшого виокремлюють три види трансформації публіцистичних текстів: граматична, лексична та лексико-граматична, залежно від того, над якою одиницею мови проводиться та або інша трансформація. Грунтуючись на проведеному аналізі, особливості публіцистичного стилю можливо розділити на дві групи: екстралінгвістичні і мовні. Виокремлення екстралінгвістичних чинників у окрему групу потрібне у зв'язку із тим, що для публіцистичного стилю притаманна його спрямованість на вплив, іншими словами, не лише яскраво, доступно та точно інформувати читача, проте і викликати в останнього певне відношення до подій, які описуються, підштовхувати до діяльності, до необхідності зайняти деяку громадську позицію, змінити старі погляди або сформувати нові. Головними екстралінгвістичними чинниками є не тільки тип мови, вид, форма, але і сфера спілкування, специфіка медіаканалу й, до того ж особливості аудиторії, а також невербальні

комунікативні засоби. Для мовних особливостей публіцистичного стилю характерне вживання оцінної лексики, котра має яскраве емоційне забарвлення, стилістичних мовних засобів, низки фразеологічних одиниць і кліше, скорочень, застосування неологізмів, іноземних слів тощо. Риси публіцистичного стилю, згадані вище, зумовлюють деякі особливості перекладу, котрі неодмінно має брати до уваги перекладач.

У ході здійсненого аналізу, встановлено, що головні лексико-семантичні особливості перекладу публіцистичних текстів українською мовою – це кліше; сталі вирази або фразеологізми; власні, зокрема топографічні назви. До ключових стилістичних особливостей перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою відносять використання експресивних засобів, серед яких виділяють метафору, метонімію, порівняння, гіперболу, літоту та епітет; емоційно-емфатично забарвлену лексику (жаргонізми, розмовні, діалектні вирази, сленг, неологізми, евфемізми тощо); використання комічних елементів.

Розкрито, що у польської граматики є багато специфічного, відмінного та особливого (до прикладу те, що особові займенники нерідко пропускаються, а функцію останніх виконують закінчення дієслів), відтак перекладачу публіцистичних текстів необхідно знати і виконувати набір чітких правил, котрі регулюють польську граматику. Важливою граматичною особливістю польських публіцистичних текстів є наявність скорочень та аббревіатур. Не в усіх випадках аббревіатури або скорочення та їхні відповідники є загальновідомими, тому їх потрібно перекладати з урахуванням контексту. Структурно-композиційними особливостями польськомовних публіцистичних текстів є незвичний порядок слів у реченні; чергування простих речень, що складаються із одного (двох слів) із довгими; вживання питальних, умовних та спонукальних речень, неповних речень. Також до структурно-композиційних особливостей перекладу польських публіцистичних текстів українською мовою відносяться різного роду повтори, термінологічні ланцюжки та паралельні конструкції.

Досліджено, що переклад польських публіцистичних текстів українською мовою з «Gazeta Wyborcza» передбачає різні фонетичні трансформації для точної адаптації назв і термінів. Транскрипція фокусується на фонетичній точності, транслітерація – на орфографічній відповідності, змішане транскодування балансує між ними, а адаптивне транскодування модифікує терміни відповідно до фонологічних та морфологічних норм цільової мови. Розуміння цих трансформацій гарантує, що переклад буде точним і природним для українського читача.

Переклад публіцистичних текстів з польської мови на українську, як бачили на прикладі матеріалів «Gazeta Wyborcza», передбачає різні граматичні трансформації. До них належать заміна частин мови, перестановка членів речення, розділення або об'єднання речень. Кожна трансформація має на меті зберегти зміст оригінального тексту, забезпечуючи при цьому граматичну правильність та стилістичну відповідність перекладу українському читачеві. Розуміння цих трансформацій допомагає перекладачам створювати вільні та зв'язні переклади, які точно передають зміст оригіналу.

Визначено, що лексичні трансформації відіграють важливу роль у забезпеченні точності та ефективності перекладу польських публіцистичних текстів українською мовою. Аналіз показує, що калькування є найпоширенішою трансформацією, яка наголошує на прямому перекладі для збереження оригінальних ідіоматичних виразів. Далі йдуть конкретизація та генералізація, що додають специфіки або розширюють поняття для більшої ясності та універсального розуміння. Диференціація значення та модуляція значення, хоча й рідше, відіграють ключову роль у точній передачі нюансів та емоційних відтінків у перекладених текстах. Лексико-граматичні трансформації такі як описовий переклад, антонімічний переклад, додавання та вилучення слів, перестановка компонентів та цілісне переосмислення – демонструють багатогранність та складність перекладацького процесу, метою якого є ефективна передача оригінального повідомлення та його адаптація до мовного та культурного контексту цільової аудиторії. Сукупність цих трансформацій

гарантує, що перекладений матеріал резонує з українськими читачами, зберігаючи при цьому оригінальну ідею та тональність.

Встановлено, що порівняльний аналіз перекладацьких трансформацій у польськомовних публіцистичних текстах «Gazeta Wyborcza» показує, що найчастіше використовуються лексичні трансформації, далі йдуть лексико-граматичні трансформації, граматичні трансформації та фонетичні трансформації. Такий розподіл підкреслює важливість точної передачі змісту та контексту в журналістських перекладах при збереженні мовної та культурної цілісності. Розуміючи частоту та природу вказаних трансформацій, перекладачі можуть краще орієнтуватися в складнощах перекладу журналістських текстів і гарантувати, що їхні переклади будуть точними, а також культурно резонуючими.

Отже, провівши дослідження матеріалів польської газети «Gazeta Wyborcza», ми встановили ключові граматичні і лексико-стилістичні особливості перекладу польськомовних публіцистичних текстів українською мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бевз Н. Переклад як культурний феномен: герменевтико-комунікативний аспект: автореф. дис. ... канд. філос. наук :09.00.04; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2010. 20 с.
2. Бойван О. Об'єктивні та суб'єктивні трансформації і перекладі тексту Гаролда Г. Мура і Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... і молодими» порівняно з оригіналом «We were soldiers once... and young». *Молодий вчений*, 2022. № 10 (110). С. 116-120.
3. Богайчук О. Лексичні трансформації в перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2021. №49. Том 2. С. 143-146.
4. Бялик В. Основи теорії перекладу = Fundamentals of Translation Theory: навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. 376 с.
5. Волковенко А. Лексико-граматичні та прагматичні особливості перекладу заголовків англomовної преси: дис. Київ, 2023. 147 с.
6. Волощук В., Жмаєва Н. Специфіка перекладу англomовних новинних текстів українською мовою (на матеріалі новинних текстів ОБСЄ). *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки* : зб. наук. праць. Одеса: Астропринт, 2020. № 31. С. 164-181. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2020/31/11.pdf> (дата звернення: 11.04.2024)
7. Глінка Н., Єськін О. Семантико-стилістичні особливості англomовних текстів публіцистичного стилю. *Advanced education* : збірник наукових праць, 2014. Вип. 1. С. 6–12.
8. Гречина Л. До проблем лексичних труднощів перекладу науково-технічної літератури. *Вісник Житомирського державного університету*. 2011. № 57. С. 26-31.

9. Громова Н. Лінгво-стилістичні особливості газетних текстів англомовної преси як засіб впливу на читальну аудиторію. *Вісник Львівського університету*. Серія іноземні мови, 2016. № 23. С. 26-31.

10. Гуз О. Основи перекладознавства: конспект лекцій. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 72 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20243/1/perklad.pdf> (дата звернення: 12.04.2024)

11. Дячук Н., Білюк І. Теоретичні аспекти перекладу науково-технічних текстів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 17(85). С. 49–53. URL: http://eprints.zu.edu.ua/37208/1/NZ_Filologia_Vyp_17%2885%29%20%282%29-%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8-49-53.pdf (дата звернення: 14.04.2024)

12. Єльнікова Н. Медіатекст як об'єкт лінгвістичних досліджень. 22-й Міжнародний молодіжний форум «*Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті*». Зб. матеріалів форуму. Т. 11. Харків: ХНУРЕ, 2018. С. 33–34.

13. Задорожна А. Перекладацькі трансформації як засіб досягнення еквівалентності перекладу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 2. № 27. С. 57–63. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/27_2020/part_2/9.pdf (дата звернення: 26.04.2024)

14. Іванова О. Лінгвостилістичні особливості перекладу англійських газетних текстів українською мовою. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: Серія «Філологія». 2018. №1(25). С. 34–36.

15. Івасюк О., Огуй О. Рівні перетворення тексту та засоби досягнення адекватності при перекладі. *Наук. вісн. Чернівецького ун-ту*. Вип. 156: Германська філологія. Чернівці: Рута, 2003. С. 158–168.

16. Ідзьо М. Мовні засоби експресивізації в текстах сучасних польських ЗМІ: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.03. Київ, 2016. 222 с.

17. Калантаєвська Г. Історія публіцистики: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2018. 238 с.

18. Кальниченко О. Теорія перекладу. Харків: Вид-во НУА, Ч. 1, 2017. 63 с.
19. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми: навчальний посібник. Вид. 5-те, випр. Вінниця: Нова Книга, 2018. 656 с.
20. Кияк Т., Науменко А., Огуй О. Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 543 с.
21. Кривенко О., Цимбалиста О. Граматичні перекладацькі трансформації під час перекладу англійськомовних текстів публіцистичного стилю. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. Вип. 1. С. 91-96. URL: <https://tsj.journal.kspu.edu/index.php/tsj/article/view/528> (дата звернення: 28.04.2024)
22. Корунець І. Вступ до перекладознавства. Вінниця: Нова книга, 2008. 512 с.
23. Кочан І. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 423 с.
24. Круглова А. Комунікативно-когнітивні особливості публіцистичного стилю англійської мови. *Наукові записки*. Серія «Філологічна». Острого: Вид-во НаУОА, 2000. С. 148-152.
25. Корунець І. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. 5-те вид., виправ. і допов. Вінниця: Нова Книга, 2017. 448 с.
26. Лиса І. Специфіка українського перекладу іменників на позначення особи у романі Елізи Ожешко «Над Німаном». Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. *Філологічні студії*. 2019. Вип. 10. С. 71-75. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/28416/1/71-75.pdf> (дата звернення: 30.04.2024)
27. Мамрак А. Вступ до теорії перекладу. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 467 с.

28. Матузкова О., Гринько О., Горбатюк Н. Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі: метод. посіб.; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса: ОНУ, 2020. 67 с. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/28579/1/horbatiuk_strategii.pdf (дата звернення: 03.05.2024)
29. Михайленко В. Публіцистичний стиль як засіб впливу на реципієнта. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Філологія. Соціальні комунікації* / гол. ред. Ю.М. Бідзіля. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. Вип. 23. С. 114–116.
30. Михайлин І. Основи журналістики: підручник. 5-те вид. перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 496 с.
31. Оленікова Є. Особливості перекладу безеквівалентної лексики. *Вісник Львівського університету*. 2011. № 54. С. 250 – 261.
32. Павлінчук Т. Tkwic we wnętrzu: особливості перекладу окремих лексичних одиниць із польської мови на українську. *Українська полоністика*. 2021. Vol 19. С. 41-52.
33. Партико З. Норми редагування перекладів. *Вісник книжкової палати*. 2013. № 7. С. 9-13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2013_7_3 (дата звернення: 07.05.2024)
34. Петрушкевич М. Підходи до розуміння масової комунікації. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки*. 2013. № 11. С. 101-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufn_2013_11_20. (дата звернення: 11.05.2024)
35. Ребрій О. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Харків: Харківський університет імені В.Н. Каразіна, 2012. 376 с.
36. Рибалко І., Ткач Л. Особливості перекладу наукових текстів: Навч. посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2013. 52 с.
37. Селіванова О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*. 2012. №50. С. 201-208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2012_50_58. (дата звернення: 14.05.2024)

38. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К., 2006. 716 с.

39. Сивак О., Маньковська М., Борисенко Н. Особливості перекладу публіцистичних текстів. XII Міжнародна наукова інтернет-конференція «Актуальні проблеми сучасної науки». URL: <http://intkonf.org/sivak-ov-mankovska-mm-k-filol-n-borisenko-n-s-osoblivosti-perekladu-publitsistichnih-tekstiv/> (дата звернення: 26.05.2024)

40. Сіяговська І. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. Вип. 209, Т. 221. С. 89-93.

41. Станіславова Л. Переклад авторських неологізмів роману А. Сапковського «OSTATNIE ŻYCZENIE». *Науковий журнал «Актуальні проблеми філології та перекладознавства»*. 2020. № 19. С. 93-97. URL: <http://apfr.khnu.km.ua/wp-content/uploads/sites/5/2021/02/21.pdf> (дата звернення: 28.05.2024)

42. Трач Н. Єврометафори в мовленні мас-медіа (українсько-польські паралелі на матеріалі видань «Український тиждень» та «Gazeta wyborcza»). *Наукові записки*. Том 164. Філологічні науки. С. 67-73. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3530/Trach_Yevrometafory_v_movlenni.pdf (дата звернення: 30.05.2024)

43. Третяк Н. Тенденції розвитку публіцистичного стилю на сучасному етапі. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки, 2015. Вип. 38. С. 328-331.

44. Тріщук О. Наукові підходи до вивчення різних типів дискурсу. *Технологія і техніка друкарства*. 2018. Вип. 4 (58). С. 69 – 83.

45. Цьолик Н., Васейко Ю. Специфіка перекладу прикладів у наукових текстах лінгвістичного характеру. *Наукові записки*. Вип. 175. Серія: Філологічні науки. Кропивницький: Видавництво «КОД», 2019. С. 706-710.

46. Чабаненко В. Стилїстика експресивних засобів української мови: монографія. Запоріжжя: ЗДУ, 2002. 351 с.

47. Чугу С. Дослідження сучасного англомовного газетного тексту в категоріях медіалінгвістики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 4(72). С. 57–60.
48. Щепка О. Сучасній публіцистичний текст: кваліфікаційний та диференційні ознаки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. № 34. С. 103-106. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v34/part_2/29.pdf (дата звернення: 03.06.2024)
49. Aloshyna M. Comparative Analysis of the Reproduction of Style in Ukrainian, Russian, and Polish Translations of «Tom Sawyer» and «Huckleberry Finn». *Respectus Philologicus*. 2014. №25(30). P. 200–210. URL: <https://www.journals.vu.lt/respectus-philologicus/article/view/13801> (дата звернення: 07.06.2024)
50. Grybosiowa A. Przyczyny zmian w polskim systemie adresatywnym. *Język wtopiony w rzeczywistość*. Katowice. 2003. S. 65–69.
51. Kajumova F., Sadykova G., Aleeva H., Zakirova R., Kolpakova V., Galeeva I. et al. The Adequacy Of The Reflection Of The Comic By Means Of Another Language: Translation Equivalence And Adequacy. *MJLTM*. 2018. №8 (2). P. 182-189. RL: <http://mjltm.org/article-1-215-en.html> (дата звернення: 11.06.2024)
52. Nurken A. Distinctive features of popular science discourse. *World Science*. Kazakhstan. November 2017. № 11(27). Vol. 2. P. 32-35.
53. Rothstein R. More Words to the Wise. Slavica Pub, 2017. 262 p.
54. Saroukhal A., Ghalkhani O., Hashemi A. A Critical Review of Translation: A Look Forward Morteza. *International Journal of Education & Literacy Studies*. April 30, 2018. Vol.6. Issue 2. P. 101-110. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1182995.pdf> (дата звернення: 26.06.2024)
55. Scientific translation techniques. *Translatorthoughts*. 15.02.2015. URL: <https://translatorthoughts.com/2016/02/scientific-translation-techniques/> (дата звернення: 28.06.2024)
56. Słownik języka polskiego PWN. 2024. URL: <https://sjp.pwn.pl/> (дата звернення: 30.06.2024)

57. Vrabel T. Approaches to Translation Quality Assessment. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). 2020. №13. С. 28-36. URL: http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2020/NV_2020_13/7.pdf

(дата звернення: 03.07.2024)

58. Werner E. Science of Translation. In: Brunn, S., Kehrein, R. (eds) *Handbook of the Changing World Language Map*. Springer, Cham. 2019. URL: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-3-319-73400-2_105-1#citeas

(дата звернення: 07.07.2024)

59. *Wyborcza Gazeta*. 2024. URL: <https://wyborcza.pl/0,0.html> (дата звернення: 11.07.2024)